

Iturria: *Xenpelar bertsolaria*, Xenpelar (Antonio Zavalaren edizioa). Auspoa, 1969.

Klasikoen Gordailuan:

<http://klasikoak.armiarma.com/idazlanak/X/Xenpelar.htm>

BERTSO JARRIAK

Xenpelar

Klasikoen Gordailuak egindako lanak oro dominio publikokoak dira, eta, Jabego Intelektualaren Legearen arabera jatorrizko idazlanak bestelako eskubiderik ez baleuka, nahi bezala erreproduzi daitezke.

SAN JOSEREN ZAZPI DOLOREN BERTSOAK

Dibertsio polit bat
buruan det pasa,
iruritzen zat dala
txit ondo dan gauza;
bertso bi paratzeko
egin det ametsa,
San Joseren bizitza
kanta al baneza.

Gure Aita San Jose
zerura baño len
arotz pobre gaizo bat
bizitu zan emen;
debozio aundikoa
Aita Eternoaren,
Birjiñaren esposo
eskojitu zuen.

Birjiñak artu zuan
San Jose esposo,
famiaren karga
al bazezan jasi;
bizitza artako zazpi
dolore eta gozo
mundiari nai diozkat
kantuz adierazo.

Au zan lendabiziko
penaren astea:
aurdun sentitu zuen
bere emaztea;
gogoak eman zion
bakarrik uztea,
orduko San Joseren
dolore tristea!

Aingeruak bialdu
zion enbajada,
motibo orregatik
etzezala laga:
«Espiritu Santuaren
milagroko obra da,
Jaungoikoaren Semea
jaio bearra da».

Bigarren dolorea
Jesusen jaiotzan,
ikusirik aurtxo
alako pobrezan;
berak naiko etzuan
kunplitua izan,
guretzat densonrarik
ipiñi etzezan.

Desanparo onetan
zegoan pensatzen,
aingeruak aurrari
gloria kantatzen;
artzaiaik beste aldetik
Jesus adoratzen,
aiek ikusi ta zan
Jose kosolatzen.

Irugarren dolorea
urrengo egunean,
Jesus jaio zanetik
zortzigarrenean;
oñazez aur gaizoa
negar saminñean,
ura pena San Josek
eziñ eginean!

Aur gaizoa negarrez
odola zeriola,
ezin isildu zuen
iñundik iñola;
aingeruak zerutik
esaten ziola
Jesus bere izena
eman zegiola.

Gustora eman zion
Jesusen izena,
egiteagatikan
jaun orren esana;
gure probetxurako
bazekien zana,
orduko San Joseren
atsegintasuna!

Laugarren dolorea,
penaren garratza,
aditu zuenean
Simeonen otsa:
Jesus onaren penak
Amaren biotza
ediratzeko zala
ezpata zorrotza.

Simeonek ekarri zion
zeruko berria:
Jesusen pasakizun
ikaragarria,
gure salbazioa
zala etorria;
San Josek artu zuan
atsegin andia.

Enemigo beldurrez
gau ta egun zebiltzen,
kasikan inun ere
fiatu ezin zen;
deskuidoren batean
arrapatu etzezen,
Ama-Semearekin
Ejitora juan zen.

Ango idolo edo
jaungoiko falsoak
lurrera bota zituan
aur egiazkoak;
orduko San Joser
atsegin gustoak,
aztu zitzaizkan lengo
penazko pausoak.

Ejitorik bueltatu
ziran Israela,
notizia artu zuen
andik bereala
Erodesen semea
errege zutela;
San Joser beldurra
galduak zirala.

Aingeruak zerutik
aiek giatzeko
bereala esan zien
ez ikaratzeko,
etzegoala beldurrik
artean galtzeko,
Galilea aldera
erretiratzeko.

Juan ziran tenplotik
Jauna adoratuta,
amabi urteko Jesus
birian galduta;
billa ibilli ziran
berriz jiratuta,
ura pena San Josek
eziñ billatuta!

Irugarren egunean
zuten billatua,
doktorien erdian
zeruko maisua,
lurrekoai ematen
bere konsejua;
ikusitu zuenean
ai zer deskansua!

Orra zazpi dolore
amabi urtean,
nunbait beti gustora
ezin zegokean;
orain gure zai dago
zeruko atean,
ia billatzen degun
saiatu gaitean.

Dolore oien onran
 zazpi *pater noster*
 egunero esatea
 ez da bada ezer,
 irabazteko asko
 grazia ta esker;
 kuidado esan gabez
 ez gabiltzan oker!

Debozio onetan
 segitzen duana,
 konfiantza osoan
 dijuu argana;
 guziz gustatzen zaio
 eske dijuana,
 bera da bitarteko
 iñun dan onena.

Para dezagun bada
 bera bitarteko,
 berdin bere esposa,
 ez du ukatuko;
 enpeñu oberikan
 ez da topatuko,
 ez da ama baño oberik
 semeaganako.

Alperrik da ibiltzea
 mingañak lasterka,
 biotzetik ez bada
 probetxurik ez dauka;
 benaz negar egiñaz
 biotzetik eska,
 biotzaren saltuak
 gustatutzen zaizka.

Zuzaz akordatzen naiz
 orduen batzuetan,
 beartzen naizenean
 nere pausoetan;
 mundua largatzeko
 ordu estu artan,
 eriotza nai nuke
 zure eskuetan.

San Jose amorosoa,
 ai nere larria!
 zuk largatzen banazu
 nago eroria;
 zurekin bat egiñik
 Jesus eta Maria,
 arren izazu guzaz
 miseriakordia.

Gutziz bire labañak
 senti ditut emen,
 ar zazute kargua
 nere animaren,
 adiskide izan gaitean
 zeruan alkarren;
 ala gerta dedilla,
 biba Jesus, amen!

1854

OIARTZUNGO NESKATXEN BENTAJAK

Iparragirren bozian ditut
bertso berriak paratu,
Gipuzkoako euskal erriya
al banezake nonbratu;
asko ezkongai daude
gustokorikan gabe,
ezin dutela topatu;
projimuari erakustia
ezta izango pekatu.

Konsejutxo bat lendabiziko
ezkongai dauden danentzat:
esposatzia tratu pisuba
dala iruritutzen zat;
dote eta arrio,
ez dutela balio
amorio fiñarentzat,
zergatik izan biarko duben
il arteraño beretzat.

Neskatxa eder balientia
artu nai baldin badezu,
etorri zaitez Oiartzuna ta
antxen billatuko dezu;
kale eta basarri,
kolore zuri gorri,
ederra franko badezu;
San Estebanez da erromeriya,
ikusi nai badituzu.

Gustagarriak oien bentajak
dirade klase askotan,
ez dezu ezer arrapatuko
asi ezkerio izketan;
eskojitutzekua

oien errespetua
relijioko gauzetan;
Jangoikuaren beldur aundian
aziyak daude gaztetan.

Ostentazio batere gabe
izketan dute graziya,
gorputz egoki, pausu aidoso,
lujo gabeko jantziya;
beti alegre daude,
tristurarikan gabe,
ezaguerakin josiya;
gizonak bezin aundia dute
laneko irabaziya.

Bide batian izaten bada
enkontratzeko fortuna,
saludatzean bai zait gustatzen
aien egokitasuna;
aberats eta pobre
guztientzako noble,
igual da ez-ezaguna;
ori da gure relijiyuak
erakutsitzen diguna.

Erreterian dama oiekin
askotan det nik itzegin,
perfeziyua ta umiltasunak
eman lezake atsegin;
daude ikasirikan
gurasuetatikan
ez dezatela utsegin;
nik ere ori egin nai nuke
betiko galdu ez nadin.

Beste bentaja egokitxo bat
bada orien artian,
umildadian bizitzen dira
gurasoakin batian;

erresponditu gabe
 ikasirikan daude
 segitutzeko lanian;
 fabore gutxi ez du izango
 ezkondu nai dubenian.

ALBAKA BATENGATIK

Dama gazte galanta bat
 gure probintziyan,
 alabatzera nua
 egiñal guziyan;
 lenago gabiltzanak
 jaunaren graziyan,
 orain paratu gaitu
 kolera biziyan,
 trata-biria on da
 saldu erosiyen.

Kontuan badabiltzke
 gaztiak karrikan,
 egin gabetandikan
 aziyo txarrikan;
 dama orren pausuak
 ez dira alperrikan;
 inon faltatzen bada
 albaka-adarrikan,
 pagatu biar degu
 multa ederrikan.

Albaka batengatik
 justiziyengana,
 nork maitatu biar du
 orrelako dama?
 aita kastellanua,
 emengua ama,
 azal ederra dezu
 Jesusek emana,
 kopetako barnizak
 bista badarama.

Preziso bear zenduke
 albaka kolkuan,
 azal ederragua du
 zenbaitek orpuan;
 beti irabazia
 neke da tratuan;
 pasatzeko modurik
 badezu barkuan,
 Txinako beltzetara
 obe dezu juan.

Justiziyari parte
 emate ezkerero,
 ain errax libratzekorik
 enuan espero;
 kanpuan ikusita
 pena zuen gero
 desterruan urterik
 ez degula igaro,
 pezeta bana eman ta
 libratu lijero.

Ogei ta lau errial
 albakaren multa
 pagatu genituen
 Konsejura juanta;
 ez daduka merkia
 belar orrek punta;
 nork sinistatuko du
 au iñork esanta:
 keja orrekin juan dala
 gaztia izanta?

Orain eskarrik asko,
 Mari Manuela,
 uste zenuen betiko
 galdu giñuela;

multa aundiyak eta
 gañera kartzela
 bazeniyon gureztat
 falta etzala,
 benturaz mintzatuko
 enitzan bestela.

AGEDARENAK

Bertso berri batzuek
al banitza para,
motiboaz konforme
konbeni dana da;
enpleua orrekin
aberastua da,
arrua bada ere
asentatuko da,
Aizateko billeran
probestu Ageda.

Dama batek jartzia
orrenbeste lege,
nonbait egin nai luke
guziyaren jabe;
Gorputz-arratsaldian
orrenbeste jende,
ixilik egoteko
soñurik jo gabe,
Aizateko billera
Agedaren mende.

Ageda juntetako
prebenitutzian,
baten itxura emain du
plazan agertzian:
meriñekia arro
para korputzian,
illiak *de rodete*
biarko du atzian,
gerriya alegiña
estutu korsian.

Ageda, zertarako
zabiltza orrela
justiziya egiten
jueza bezela?
disimulatu ziteken
nola edo ala;
ezta denbora asko
esan diratela
amaren konbentuan
monja sartzen dala.

Dudarik gabetanik
gogoratu zaio
beti funtziorako
ez giñala jaiio;
beste afiziyorik
eztu oraindaño:
mutillak kortejatu
biziya duaño;
obe dezu ezkondu
monja sartu baño.

Deklaratzera nua
Agedaren kausa,
nundik-nai aginaldo
eldu zaio gauza:
zapata txarolatubak,
zillarrezko bretxa,
mantelin sedazkua,
enkajia beltxa;
dam´orren graduari
tokatutzen zaizka.

Oñak eta aztalak
 ez ditu itxusiyak,
 tripa ere sanua
 Jaunari graziyak,
 gerri kuriyosua,
 bular egokiyak,
 mingaña lasaitxua,
 begiyak zuriyak,
 oiek dira Agedaren
 bentaja guziyak.

ZERTARAKO ZABILTZA AITZAKIYEN BILLA?

Dama orrek pausuak
 gustaturik dauzki,
 eztuela dantzatzuten
 zortzikuan gaizki,
 egin dualarikan
 egiñalik aski,
 aspertuko lituzke
 orrelako zazpi.

Begiratu ederra du,
 zankua galanta,
 orren gorputzak eztu
 ezer ere falta;
 begira neskatxa orren
 dantzarako planta
 airoso altxatzen du
 ezkerreko anka.

Nondinai somatzen du
 soñua asita,
 zergatikan daguen
 ondo ikasita;
 pozik egingo niyoke
 gabero bixita,
 ezpaleuka gelako
 atia itxita.

—Pozik utziko nuke
 atia irikiya,
 etxian ezpangenduke
 txakur salatiya;
 bakarrrik itzitzen naiz,
 banuke tokiya,
 enaiz bada mutillen
 oso beldurtiya.

—Ori besterik ezpada
 zuk dezun beldurra,
 dama gaztia, etzait
 batere ardura;
 artzen baldin badet nik
 eskuan egurra,
 laister ixilduko det
 nik zuen txakurra.

—Txakurra illagatik
 kuidoaz, galaia,
 bestela askiko nago
 zuk eta nik naia;
 beti etxian daukat
 ama eta anaia,
 lua egiten dute
 biziro ernaia.

—Ama eta anaia
 erretiratzian,
 aixa gorde ziñezke
 atian atzian;
 iñoren beldurrik ez det
 nik zure etxian,
 etorriko nazaizu
 biyar arratsian.

—Eskopeta kargatuta
 atian atzian,
 anaia an egoten da
 ni oiera artian;
 etortzen bazerade
 zeretzat kaltian,
 egon biarko degu
 besteren batian.

—Kontuz eruki zazu
 ati orren giltza,
 iztari asko zure
 ondoren dabilta;
 ustez emanagatik
 ezkontzeko itza,
 oraingo mutillakin
 kuidaduz zabilta.

—Oraindikan ez daukat
 ezkongai sobrerik,
 ez aberetsik eta
 ain gutxi pobrerik;
 biyotzian zarauskat
 ondotox gorderik,
 zurekin ezkonduko naiz
 ezpadet oberik.

—Neoni joango nitzake
 emendik Madrilla,
 zu bezelako dama
 perpillaren billa;
 igual salduko nuke
 soñeko armilla,
 erositziagatik
 zure pantorrila.

—Abiratzen bazera
 emendik Madrilla,
 pasa biarko dezu
 Burgos ta Abilla;
 itzak ederrak eta
 amoriyo illa,
 zertarako zabilta
 aitzakiyen billa?

NESKA GAZTE BATI XENPELARREK JARRIYAK

Intentziyo onaz abiyatzen naiz
dama gazte bat ondratzen,
Mari Bentura dauka graziya,
Erroma zaigu nonbratzen;
milagro aundiz ikusiko da
berri onikan banatzen,
kristau fiñaren amoriyua
ezta orrela mudatzen.

Itzak eder ta biyotza falso,
beti dabilla tranpiyan,
engañatuta erabilli nau
urte bat eta erdiyan;
orain bastante egin diyote
ametitzia erriyan,
sentimentuak paratzen dizkat
eskarmentatu dediyen.

Prenda ederra ori Alkizakua,
Pasaian dago serbitzen,
dama orrengan fiñezekonbat
sekula ezta arkitzen;
klaro egiyak esango ditut,
nork egon nai du aditzen;
enganiyuan bizitzerikan
eztu legiak agintzen.

Bera izatez Alkizakua,
nagusiya du barbero,
kontseju onak arturik dago
orengandikan gaur gero;
nabegantiak arraxku txarra
pasa bear duan ezkerro,
utzi dezala agindu diyu
a Nikasio brebero.

Nabegantiak uzten baditu
arrixkuaren beldurrez,
portunaren bat egin leake
agiyan ere legorrez;
borondatia galdatu niyon,
ni ez nabill indarrez,
gauza guziyak orniturikan
orduko neukan siñalez.

Lendabiziko borondatia
zedorri nizun galdatu,
gurasuaren lizentziya're
bertara juanik logratu;
obligaziyo duan bezela
orain nai diyot ondratu,
edozer gauza esan nazute,
etzera piña portatu.

Amoriyua deklaraturik
arizuala firmia:
«Arren lenbailen prebeni zaitetz,
Jaungoikoaren semial!»
Dilijentziy'oik egin nituen
abisaturik jendia,
ongi batetan mudatu zaigu
zure kariño noblia.

Eskarrik asko, dilijentziyaz
ez gera egongo aztuak,
neri pena eman nai dian orrek
pasa ditzala gustuak;
Garizuma len irago biar du
etortzekotan Pazkuak,
Jaunak goguan izan ditzala
nik egindako pausuak.

Bost kontu eder jakin biar du
munduan bertsolariyak,
alare ezin atrebitu naiz
deklaratzia guziyak;
ondoren ona ekarriko'izu
or darabiltzun falsiyak,
nik emantako arroia oriyek
ez dira oraindik autsiyak.

Naparruatik probintziyara
pasatu ziñan orduan,
buru ori bajuagotik
erabillitzen zenduan;
ezer ez eta banidadia
sobra dezu buruan,
zure berriyak jakin ditugu
tratua artu onduan.

Dama orren berri jakin dezaten
Españiyan ta Frantziyan,
beste olako predarik ezta
eguzkiyaren azpiyan;
neroni ere erabilli nau
engañatuta falsiyan,
sentimentuak paratzen dizkat
eskarmentatu dediyen.

Nik erregalo bialtzen dizkat
amabi bertso berriyak,
alde batera ezta gezurrik,
dian guziyak egiyak;
zuregatikan izandu ditut
asunto parragarriyak,
kristau palsuak merezi luke
baldatutzia gerriyak.

PASAI SAN JUANGO ZEZENAK

Bertso berri batzuben,
konsola gaitezen,
oraiñ jarri ditugu
oker edo zuzen;
pasatako kontuba
errez da aztutzen,
paperiak ez bada
ongi apuntatzen.

Pasaiako jendia
ez da biarrarian,
funtziyo onak egiñez
dago indarrarian;
ekusi degunian
festak nola dian,
orra bertso berriyak
zortziko zarrian.

Ez degu bada esan nai
pasatu ez danik,
sekulan ez det ikusi
orlako zezenik:
konzejubaren onduan
balkoian jarririk,
aiuntamentukua
zala uste nuben nik.

Nai dubena egiten
obe zaio utzi,
iñork ere nai badu
erri ontan bizi;
elkar botiaz dikua
jendia igesi,
Santiyagoz Pasaian
zezena nagusi.

Eskelleretan aisa
jasotzen du anka,
dirurik izan ez da ere
zezenak arrunka;
jendia eziñ eskapatuz
itzulirik kaka,
iñori barkatzeko
mutur ona dauka.

Salberarik egin bage
salara isillik,
bat beintzat lagatzian
jarri zan zintzilik,
geldi al bazitekian
sikiera bizirik,
orla saiatu ezker
zerbait merezirik.

Bestia an zeguan
oiaren azpiyan,
eztul asko egin bage
nere iritziyan;
orlako konturikan
juan dan aspaldiyan
ez dala pasa nago
gure probintziyan.

Orlako konturikan
ez da iñon pasatzen,
laugarren bizitzara
zezena igo zen;
zergatikan beñere
ez dan konfesatzen,
arrapatzen dubenari
ez diyo barkatzen.

Esplikatu bear det
ekusi dedana,
isillik eziñ egon,
au da gure lana;
Pasaiarako beti
bada zer esana:
irugarren balkoyian
daukate zezena.

Etxi artan ziranak
arriturik daude,
bastante sustatubak
dudarikan gabe;
konfianzarik iñon
etzuten batere,
eziñ fiyaturikan
telltuban ere.

Batek oju egin zuben
denak sangratzeko,
bazala motibua
sustotik iltzeko;
zezena etzeguan
berriz barkatzeko,
lanzeta zorrotubak
tripatik sartzeko.

Aiuntamentubari
eman diye parte,
balkoyian jarrita
daguela Almirante;
sententziya bereala
atera diyote:
jetxi dedilla andik
inmediatamente.

Aterikan geiago
ez dute irikiko,
eskarmentatu dira
orainguan pijo;
maindiria ostuta
juan da nerekiko,
jakiña zan utsikan
etzala etorriko.

Balkoyian ziranak
ez dira errez gorde,
franko arrapatu ditu
aberats ta pobre;
maindiria ostuta
juan da gero ere,
asaltuan sartuta
sakiua libre.

BERTSO BERRIAK

Pasaiako plazatik
dator notiziya:
zezen bat atera da
jeniyoz biziya;
kantatutzera nua
bistan ikusiya,
konsolatzeko triste
daguen guziya.

Santiago-eguna
Pasaian siñale,
allegatu eztanak
egin beza galde;
asiyera jendia
zezenaren alde,
azkenian etziran
arrimatu-zale.

Lendabizi plazari
eman diyo jira,
ate baten ondora
joan da ensegida;
al duenak igesi,
bestiak erida,
obia dalakuan
engañatu dira.

Torilletik atera
zuten lendabizi,
bei zar bat giyariya
bandera ta guzi;
arrapatzen zuena
purrakatzen asi,
azkenian plazatik
kanpora igesi.

Gure Pasaia beti
sonatua dago,
errepiñ gabe ezta
urte bat igaro;
urrenguan jarriko
dituztela nago
barrerak estu edo
zezena aundiyago.

Torillo-bazterreko
barrera tartian
zezena pasatu da
kolera batian;
plazatikan kanpua
zeudenak pakian,
erdiyak purrkatu
ditu anka-pian.

Batek txapela falta,
bestiak txaketa,
lurrian silipurdi
negar eta buelta;
biria libratzeko
non zeguen beta?
zezena sartu zaie
kala baioneta.

Iru komerziante
plazatik kanpua,
fosforo ta barkillo
labaña tratuan;
pareta egon arren
amar oñ altuan
panparroi juanak dira
putzura saltuan.

Oriek orrela ta
geiago ere bai,
lurrian zilipurdi
egin dute lasai;
ezkon-berriyak eta
zenbat dama-galai,
zezenaren mendean
etzuten jarri nai.

Zezenak laja ditu
lau lagun elbarri,
gañerako erida
jendiak elkarri;
batzuek anka-pian,
al zuenak korri,
urrenguan obe da
segurutik jarri.

Deskuidokua zuten
aurtengo okerra,
etzaie suertatu
ganadu alferra;
orra Pasaiarentzat
onra bat ederra:
zezenak jokatu du
puñalean gerra.

Bi adar badaukazki
bere konturako,
puñal oberik ezta
orren bururako;
jolas-bidia jarri
digu kanturako,
gañera jendiaren
eskarmeturako.

.
Plazatik atera ta
gaztelura arte
bide zakarra dago
bastante aparte;
begiyak erne zeuzkan,
belarriyak tente,
esan nuen ote zan
lengo Almirante.

Saiatu naiagatik
ori umiltzera,
igual sartuko zan
legoia iltzera;
egiyak esan gabe
ez nua ixiltzera:
arrokkara joan zaie
lanpernak biltzera.

Arrokatik putzura
sartu da igeri,
burua besterikan
etzuen ageri;
bakerua begira
bere zezenari,
eserita jan ditu
libra ta erdi ogi.

Beiarekin kalera,
ark zeukan damua,
Lasturkoa zezena,
fiña ta sanua;
geiegi esan gabe
ixiltzera nua,
graziak, Pasaiako
jende umanua!

FRANTZESAREN IDEAK

Frantzesaren ideak
beti aldrebes,
gau lau baldin badira
biyar baterez;
aragiya len eltzian,
belar billa baratxian,
kardaberak jate'ituzte
dirubak aitzian.

Frantzesak apetitu
onian daude,
piskatxo bat eginda
lurrera auspez;
aragiya freskua nai,
ardua're arekin bai,
kafia're gustatuzen
diruba baluke.

Arakiñak daukate
marka etxian,
frantzesak emango du
kintzena artzian;
betor, betor egun ura,
pagatzeko milla dura,
badakite nola egin
gorputzaren kura.

Kantinerak gaisua,
bestiak beste,
alperrik bete'ituzte
amaika este;
asko dabil pagatzeko,
frantzesari fiyatzeko,
alabari jan diote
gero pagatzeko.

Polainak badituzte
 arroa biña,
 lepoan gorbeta ta
 kasaka urdiña;
 galtza pana moratuak,
 alkandora baratuak,
 txapela ta relojua
 gutxi pagatuak.

Frantzesak langilliak
 dirala ustez,
 pikatxoian asita
 lurrera auspez;
 gero altxa, txutik jarri,
 pipa bana lurrez jarri,
 egunian ezin ausi
 katillu bana arri.

Soziedadia're
 berak daukate,
 Barrabas polsero ta
 Judas alkate;
 emakume sobatuak,
 frantzesakin oratuak,
 itz batian esateko
 abandonatuak.

Goizian jeiki eta
 frantzesen lana
 pikatxoiak artu ta
 lanera juanda
 segi, segi zeren lanari,
 egin arte fuerte ari,
 aitormena emango diot
 portatzen danari.

Oien deboziyua
 juduan gisan,
 ez dute enredorik
 eman elizan;
 gogorik ez an sartzeko,
 toki txarra mozkortzeko,
 bildur dira erori ta
 azpiyan artzeko.

Frantzesak ibillitu
 dirade ongi,
 neskatzak engañatuta
 aldegiñ emendi;
 ikustian jarduten du
 ziñukara, aditzen du;
 frantzesak jua, neskak emen
 bizirik alargun.

Lengo egun batian
 zan komeriya:
 putzura erorita
 ito zan iya;
 iru txiki sobre erana,
 urak berriz beregana,
 Antoniok izandu du
 ateratzen lana.

Lonjinosek au ziyon:
 «Ez jua billa;
 frantzesa baldin bada
 ito dedillal».
 Antoniok jun ta eldu,
 etzuen nai iñor galdu,
 jendiak gaizki esango zun
 atera ez balu.

Orra bertsuak jarri
frantzesarentzat,
parterik ez dubenak
ez artu beretzat;
frantzesari beren fama
izango da nork emana,
gorrotorik ez eduki
Senpelarregana.

BURNI-BIDEAK EGITERA ETORRI ZIRAN FRANTZESARI JARRITAKO BERTSOAK

Dozena bat bertsoetan
nai nuke esplikatu
zenbat estranjero dan
Españian sartu;
lanbide au oraindik
gutxi det usatu,
uts-egiteak arren
argatik barkatu.

Frantzes asko ill dala
diote Austrian
beraz ez da onezkero
frantzesik Frantzian;
danak emen ditugu
oraingo aldian,
burnizko bide traste
oien aitzakian.

Frantzes da italiano
kasta oiek nasi,
onera etorri eta
dabiltza nagusi;
pegoiari ederki
lana egin-arazi,
berak pikoarekin
beñere ez asi.

Dala listero edo
dala sobrestante,
enpleo eroso ana
geienak badute;

jornalik aundienak
frantzesak dauzkate,
nunbait español danol
tontotzat gauzkate.

Lenago etortzen ziran
ofizialeak
ziran txorrotxale ta
pertz-konpontzalleak,
titiri-mundi eta
santu-saltzalleak,
gizonik formalenak
txikiratzalleak.

Orain etorri dira
klase danetatik,
bai gizonetzko eta
emakumetatik;
ezin bialdurikan
oriek emendik
ibilli bear degula
deizkiot oraindik.

Badira oien artean
gizon onraduak,
batzuek aberatsak,
besteak bajuak;
baita beste batzuek
erale majuak,
garestitu digute
beñepeñ arduak.

Aspaldian ezin det
kendu nik buruti
urrengo grantzesada
ez degula urruti;
oiek ateratzea
gure erreñuti
kosta bear zaigula
uste det larruti.

Ezagunak dirade
guziak trajean:
lebita ta erlojua
beti gorputzean,
pantaloi lasaiak ta
bizarra okotzean,
beñere etzaie falta
pipa bat ortzean.

Oien lenguaiea
ona da berentzat,
munduan dan txarrena
nere ustez guretzat;
isasiko ez degula
sekulan deritzat,
itzik ere entenditzen
ez diot nik beintzat.

Iñori ere predarik
ez diot nai artu,
argatik aurrerago
ez nuke nai sartu;
baña al daneraño
garbi esplikatu,
egia ez du bear
iñork ere ukatu.

Azkeneko bertsora
orra allegatu,
esan baño naiago
ez det nai luzatu;
norbaiti ez bazaio
bertso oiek gustatu,
frantzes a ez bada beintzat
bear dit barkatu.

BERTSO BERRIAK SENPELARREK JARRIAK

Bajatu gera graduan,
lengo egunak goguan,
gustora giñan orduan;
bertso berriak jartzera nua
euskeraz eta klaruan;
pasiak dauzkit buruan,
jakin ditzaten munduan,
komeni diran moduan.

Miseriyaren adarrak
dauzkat itzegin biarrak,
eragin ditzadan farrak;
jornal-biderik sanuak eztu,
eskasagua elbarrak;
fameliyeta negarrak,
bajatu diran indarrak,
mantenduko nau gitarrak!

Etsaiak naute tentatu,
obe deala kantatu,
badaukagu zer kontatu;
jan da eran ongi eta gañera
biziyuetan altatu,
lenago gaizki usatu,
orain jornalak bajatu,
askori zaigu gertatu.

Biziyuak galantziyan
daude, nere iritziyan,
mantenuan da jantziyan;
tripak koleran sakeletatik,
ez daude pazientziyan;
jornalak diferentziyan
len ogei orain zortziyan,
gerrara guaz ontziyan.

Daukagun tranze estua,
lenguak eziñ aztua,
burutik iya nastua;
urte oietan jornaleruak
ebilli degun gustua,
biziyoz aberastua,
jokuak eta kastua,
oraiñ sakela ustua.

Galan nindurin markesa,
maiz tabernarako presa,
oraiñ daukanak ar beza;
nun degu lengo irabaziyak
ematen zigun grandeza?
falta degunak pobreza,
daukanak utzi nai-eza,
bizi-modu aldrebesa.

Goizian diru kontatzen,
tabernarako plantatzen,
bazkari ona tokatzen;
kafia artuta kopak eranaz
erari fiña jokutzen;
egiñik ez tet ukatzen,
oraiñ ezpañak nekatzen
zardiñ-ezurra txupatzen.

Egin da zenbait kamiyo,
korputzak milla jeniyo,
trabajantiak au diyo:
Biziyuetan altatu gera
oiek dirala meriyo,
lengo diruak ariyo,
nondik-nai zarpa jariyo,
eztu gezurrak baliyo.

Alparria ta sekantza,
billareko makil-dantza,
jendiaren alegrantz;a;
tabernariak ezagutzen du
urte oriyeñ mudantz;a;
falta duenak arrantz;a,
mingañarekin fiyantz;a,
gero izain du kobrantza.

Zarra bezela gaztia,
bat beziñ oker bestia,
beti barrendik eskia;
lenago janak eztu beteko
utsa daguen estia;
au gure pena tristia,
nai degu irabaztia,
orrekiñ dago nastia.

Lenago errotariyak,
urreña panaderiyak,
gañera tabernariyak;
gauza eman da kobrantzarik ez,
olian markak jarriyak;
jornalak daude urriyak,
bajatu dira neurriyak,
negarrez gaude erdiyak.

Erraziyua bakandu,
bat eman eta bi kendu,
fameliya eziñ mantendun;
goizetik baru, bazkari txarra,
afari ona berandu;
sakelatik alargundu,
begiratua illundu,
orra gustuak atzendu.

Ezkondu eta ezkongai,
guztiyak ondo bizi nai,
dirua degunian jai;
famiako buru-zariak
pena geiago ere bai,
len ardua eraten lasai,
oraiñ urrutitik usai,
etxian gaude andre zai.

Miseriyaren artia,
askok badegu partua,
penagarritzko urtia;
iñork nai badu libersiyorik
zabaldu degu atia;
bertsuen errematia,
txaponian billetia,
nork dauka borondatia?

1867

ASTEN DANIAN FABRIKA

Asten danian fabrika
 lenengo nere tunika
 kanposantuan bizituzeko
 uraxe jantzita;
 ai zer biaje polita!
 entero nago etsita,
 biatza moztu, begiya itxutu,
 zankua iraulita.

Ilarramendi atzian
 irriyo biren tartian,
 jendiak fuerte trabajatzan du
 fabrika batian,
 txit intentziyo latzian,
 beatza moztu artian,
 larunbatetan sendatzen dira
 jornalak artzian.

Orra bestia lazarez,
 zapataria da berez,
 jira ta bira beti or dabil
 gauaz ta egunez;
 saiatzen da egiñalez
 bere nekian meserez,
 gizaixua bere kargua
 galdu bildurrez.

Don Juan Olabiaga jagero,
 biotz onekua da entero,
ojos muy finos, cuerpo derecho,
 listo ibilli gero,

.....
 .....
 .....
 .....

BERTSO BERRIAK MUTIL ZARRAREN BENTAJA EGI ETA GARBIAK

Dozena bat bertso berri
 gaztien konsolagarri
 nere mingaña sano dan arte
 nai nituzke jarri;
 begiratuaz alkarri
 andrearik ezin ekarri,
 mutil zarraren despeida zer dan
 esango det sarri.

Egon zaitezte aditzen
 zartuta nola gabiltzen,
 gazte denboran ezkondu gabe
 erraz da gelditzen;
 oraiñ ajiak berritzen
 indarrak ere urritzen,
 soldata gabe oraiñ jarri naiz
 anaia serbitzen.

Anaiak nauka mendian,
 konñata aldamenian,
 gazte denboraz akordatzen naiz
 sasoi joanian;
 ez det gularik janian,
 gau ta egun beti lanian,
 ondo egin da esker gaiztua
 gero azkenian.

Illobak nauka arrotza:
 «Ua emendik orrontza».
 Nekia franko, esker gaiztua,
 alimentu otza;

soldata gabe morrontza,
begiratu zorrotza,
animosua ez dago mutill
zarraren biotza.

Iñork nai badu ikasi
nere lurua ikusi,
mutill zarraren testamentua
irakurtzen asi;
illobak dauzkat nagusi,
indarrak juan igesi,
onez aurrera orien mende
biarko det bizi.

Ezurrak zaizkit gogortu,
belarriak ere gortu,
modu onetan mutill zarraren
enbidia nork du?
Andrerik ez nuen artu,
oraiñ anparo biartu,
fraile naita're ezin niteke
komentuak sartu.

Engañatu naiz ederki,
merezi baño obeki,
neskatxak ere ez dirate nai
aterik iriki;
badute milla aitzaki,
gaztiaguak izaki,
estimaziyo txarra nola dan
mutill zarrak daki.

Mutilla bere zarrian,
neskatxak ere indarrian,
egun guzian aien pardelak
nere bizkarrian;
gero illunabarrian
estimaziyo txarrian
ibiltzen naute soñeko galtzak
kendu biarrian.

Lenago erromerian
dama gaztien erdian,
jita ta bira ibiltzen nitzan
panparroikerian;
oraiñ tristura begian,
nago estado erorian,
pipa bat artu ortzian eta
suaren guardian.

Mutill zarraren pobreza
iñork ikusi nai-eza,
eskarmentua duenik bada
konsidera beza;
bakardadedo tristeza,
nork izango ez du pereza,
illobarentzat utzi bearra
bere interesa.

Nik daukadan ganantzia
badaukat nori utzia:
bi alkandora, galtza pare bat,
anaiak autsia;
au da esperientzia,
munduko diferentzia,
multil zarrari tokatzen zaio
orlako jantzia.

Orra illoba gaztiak
nola dauzkadan trastiak,
irabazirik ez du izango
oiekin satriak;
enredo eta nastiak
orla dagoen tristiak,
ala ere ezin eskarmentatu
nerekin bestiak.

Onekin amairugarren
 premizia edo amarren,
 ondorenguen eskarmentua
 egongo da emen;
 ezkon zaitetze lenbailen,
 sasoa juan baño len,
 orra nik esan mutill zarraren
 istullua zer den.

BERTSO BERRIYAK

Bertso berri batzuek
 euskeraz jartzia,
 gustua det neki au
 neregan artzia;
 ezpanaiz suertatzen
 gazterik iltzia,
 penagarriya daukat
 munduko zartzia.

Nere senarrarekin
 daukadan bizitza,
 kantatuko det iñork
 ikasi balitza;
 fiña izango zala
 eman ziran itza,
 akerraren adarrak
 bezela gabiltza.

Goizian tabernara
 joanda alperrian,
 begiyak zintzilikan
 erdi negarrian,
 ziraldoka etxera
 illunabarrian...
 gaiztotzen asiya da
 ondu biarrian.

Tabernatik etxera
 orren pausajia,
 irrintzi egiteko
 badu korajia;
 errespetua biar
 zuen parajia,
 amaren sabelian
 aztuta lajia.

Lotsak errespetua
dakar juiziyuan,
laga zuen amaren
abitaziyuan;
salduko nuke nere
ernegaziyuan,
iñork artu nai badu
bere prezियuan.

Ni engañatu arte
zintzo eta umill,
mingaiñ ederrarekin
berrogei maratill;
oraiñ lana egin bañan
naiago luke ill,
bere ta besterenak
zurrupatzen dabill.

Etxian kanporako
aguro keјatu,
daukan ofiziyuan
eztu nai nekatu;
jan da eran ongi eta
jokuan jokatu,
biziyo txarrak iñork
eziñ debekatu.

Mozkortuagatikan
gaitza da erortzen,
lagun gabe etxera
badaki etortzen;
andriak egon biar
bizkarra berotzen,
gizonaren eskutik
azotiak artzen.

Gizon gaztiarentzat
ai zer jeniyuak!
eztu gustoriak gure
matrimoniyuak;
maniya txarrak dauzka
burura iyuak,
eman biarko zaizka
ebanjeliyuak.

Baldin bazenakite
lengo egun batez
nola ekusi deran
gizona suertez,
neskatxak korteјatzen
dabil borondatez,
andriari jipoia
diruaren partez.

Umiak negarrez ta
nedoni antsika,
gizona mozkortzian
etxian musika;
erantzuten badiyot
kontrako itzika,
nere bizkarrak eztu
sentitzen otzika.

Berez jeniyo txarra,
erariyak nasi,
kanpuan itz ederrak,
barrendik itxusi;
arrapatzen duena
purrukatzen asi,
etxia mugitzen du
zimendo ta guzi.

Barrendik animoso
erdi mozkortzian,
korajia sartzen da
orren biotzian;
gabian eztu eman
pakerik etxian,
luak errenditzen du
pultsuak iltzian.

Gizon ederra daukat
munduan legia,
fandangolaria da
parerik gabia;
lanian gogorik ez,
agindu zalia,
jokalari ona ta
ardo-eralia.

Ederra zalakuan
engañatu nitzan,
orain askok badaki
gu nola gabiltzan;
orra bertso berriyak
daukagun bizitzan,
lengo jeniyo txarrak
desanpara ditzan.

ANDRE TXARREN BENTAJAK

Eguna pasa nekean eta
etxerra natorrenian,
su-baztarrian kantari dago
beti edo geienian;
alaba dauka besuan eta
semea aldemenian,
badaki bañan ez du gogorik
trabajatzeko lanian.

Josten da plantxan, bordatzen ere,
nere andreak badaki,
sala frotatzen ikasia da
erdiak bañan obeki;
kozinaria nor alakua,
gauza guzitan egoki,
oiera joanda amarretako
iñork ezin du eraiki.

Amarretako jeikitzen bada
armariyua iriki,
arropak artu, amaiketako
apainduko da ederki;
katillu-salda ardoarekin
gorputza sano eduki,
bere burua gobernatzen du
gizona bañan obeki.

Seme-alabak mundu onetan
biok ginduen sortu,
nola bear dan badaki bañan
lanerako zait alpertu;
neroni berriz indarrak junda
ajiak zaizkit agertu,
andre-zalia banintzan ere
orra ederki aspertu.

Lengo batian, esango det noiz,
 igande-iñulabarra,
 nere andria dantzan zebillen,
 begira zeudenen farra!
 lanerako gogorik ez bañan
 pandangolari azkarra,
 baldin neronek ikusi banu
 autsiko nion bizkarra.

Dantzatu eta erretirua
 gabeko beratzik aldean,
 etxera etorrita kantari dago
 eserita sukaldean;
 ume gaizuak negarrez daude
 apariaren galdean,
 artua errotan, ogia falta,
 jakia berriz kalean.

Maldeziyoka asten nitzazio
 koleratzian berari,
 txorakeriak utzi ditzala
 segitutzeko lanari;
 parra ta burla egiten dio
 gizonaren esanari,
 leziyo ona norik erakutsi
 buru gogorra dunari?

Kopeta illun, begia triste
 fameliara sartzian,
 porru-salda oliorik gabe
 gizonarentzat eltzian;
 kortesiarik aurrian ez du,
 errespetua atzian,
 onelakuak maiz izango du
 gobiernu txarra etxian.

Aitak egiña nuen ezkontza,
 amak nai zuan artzea,
 neronek berriz pensatu nuan
 aien eskuan jartzea;
 andre ederra ezin geiago,
 umilla ta dulzea,
 surtan jarri ta ezagutzen dek
 nolakua dan eltzea.

ANDRE TXARREN BENTAJAK (II)

Milla zortzireun irurogei ta
laugarren urtian gera,
publikatutzen aстера nua
fameliyaren galera;
andre ederra gustatu eta
ekarri nuen aldera,
bire berriya egiña dauka
ganbaratikan kalera.

Aitak egiña nuan ezkontza,
amak nai zuen artzia,
neronek ere pentsatu nuen
aien eskura jartzia;
andre ederra eziñ geiago,
umilla eta dultzia,
surtan jartzian probatutzen da
nolakua dan eltzia.

Griña gaixtua, jeniyo txarra
biyotzeraño sartua,
ganbaran daukat kuarto txiki bat
olarekiñ zerratua;
etxiak dauka aldamiyua,
bajuan du tellatua,
andriak andik ateratzen du
tabernarako tratua.

Kapa sonbrero oiek salduta,
etxeko alajeriyak,
gañera berriz ganbaratikan
artuak eta gariyak;
iru eman da zazpi kontatu
auzoko andre Mariyak,
tratuan asko ez dute galdu
orrekiñ tabernariyak.

Andriarekin aserre nabill,
penarik gabe ez nago,
inozentia ezkondu nitzan
enagañatuta lenago;
biziyo txarrik ez du deus ere
biar dan baño geiago,
alperra eta apaindu naia,
jolas batian akabo.

Nere andriak josten da plantxan
bordatzen ere badaki,
sala frotatzen ikasiya da
erdiyak baña obeki;
nekazaritzan orrelakua,
lan guziyetan eroki,
oiera juanda amarretako
iñork ezin du eraiki.

Amarretako jeikitzen bada
armariyua iriki,
arropyak artu, amaiketako
apainduko da ederki;
katillu-salda arduarekiñ
gorputza sano eduki,
bere burua gobernatzen du
gizona baño obeki.

Alegiñian ari natzaio
pazientziya prestatzen,
dauzkidan penen amarretik bat
ez dizkat manifestatzen;
nere andria ikasiya da
irabaizya gastatzen,
dantzan igual preparatzen zait
baztar guziyak puskatzen.

Lengo batian, esango det noiz,
igande-illunabarra,
nere andria dantzan zebillen,
begira zeudenak parra;
lanian ez du gogorik baña
pandangolari azkarra,
baldiñ neonek ikusi banu
autsiko niyon bizkarra.

Ofiziyo bi onak badauzkat:
igeltsero ta argiña,
irabaizya guardatzeko
andriak buru ariña;
ondo esan da aditu nai ez
emakumiaren griña,
arratserako eskall-buruan
askotan total egiña.

Eskall-burutik amildu eta
goitikan beraño zuzen,
lendabiziko pentsatu nuen
eltze zarren bat ote zen;
anka bat zeukan Bitoriyan da
bestia berriz Londresen,
gaur ere ala egongo ziñan
iñor etorri ezpazen.

Eldu niyon da an ari nitza
andria ezin jasorik,
esan ziraten: «Erana dado,
ez egiñ orri kasorik».
Total egiña zegoen baño
alare ezurak osorik,
galdetzen zuen: «Plakiyak nago,
ez al da ardo goxorik?».

Egun guziya kanpuan pasa,
etorriko da gabian,
kopeta illun, begiyak zorrotz,
sartutzen da sukaldian;
ume gaxuak negarrez daude
apariyaren galdian,
artua errotan, ogiya falta,
jakiya berriz kalia.

Uda-partian aita-semiak
aritzen giñan labrantzan,
andria erriz tabernarako
ganbaratikan ardontzan;
nere buruz erneatuta
Euskalerritik jua nitzan,
orra umiak amaren paltan
gaxuak nola dabilzan.

Arduarekin adiskide ta
gizonarekiñ zapuztu,
gaur ere nere andriarekin
egingo nuke apustu:
botilla aundi bat basorik gabe
baietz seguru ark ustü;
orretan dago sufiziente,
beste bentajarik eztu.

BERTSO BERRIAK SENPELARREK JARRIAK

Bertso bi Euskal-erriyan
jartzeko nago abiyen,
bere andria nola dabillen
beti fanfarroikeriyan,
dantzan ta erromeriyan,
eskarmentatu deriyan;
mudatuko da agiyan.

Kantatzen bear det asi,
nola diraden ikasi;
len interesa franko banuen,
oraiñ jua zaizkit igasi;
andria daukat nagusi,
saltzia luke merezi,
iñork nai balu erosi.

Aparte bizi gerade,
ni izaten naiz mirabe;
len banituen lur da etxiak,
orain gelditu naiz gabe;
andria egin zan jabe,
ganbiyatuak dirade,
ito bear nau alare.

Andriak gaitu penatzen,
asi zait abandonatzen;
pazientziya eziñ arturik
bizi naiz ernegatutzen;
nere diruak ondatzen,
errezago da banatzen,
ez nau gaizki engañatzen.

Aizazu, Mari Aldarte:
farrandan gastatu arte,
etxiak saldu, diruak urtu;
orain guziontzat kalte;
andria daukat alkate,
errespetua aparte,
engañatua naukate.

Badauka kortejantia,
pillo bat balientia;
iñork soñurik aditu gabe
irikitzen du atia,
berak nai duen artia;
atsegin da izatia
orlako borondatia.

Ni nago morroi serbitzen,
besteren kargak berdintzen;
andria orla ametitzea
ez du legiak agintzen;
asiyagatik urdintzen
gaziak diyo segitzen;
nork daki nola dabiltzen!

Matrimoniyo autsiya,
bakarrik nauka utziya;
gizona morroi galtza zarrakin,
andria galaz jantziya;
au gure diferentziya;
nork artu pazientziya?
nik daukat penitentziya!

Eztu tatxa bat bakarra,
mingaña dauka azkarra;
auzora juanta pregonatzen du:

«Erua daukat senarra»;
aditzen duenak farra,
ai au pena ta negarra!
asko sufritu bearra!

Lenago gabe egondu,
akordatu naiz berandu;
mundu onetan suerte onik
ez da neretzat izandu;
mutillzartu ta ezkondu,
orain andria gallendu,
gaztia bear omen du.

Etxera natorrenian,
beti edo geienian,
enbusteriyan engañatzen nau
dirua senti dianian;
maleziya barrenian;
eta gero azkenian
jartzeko arren mendian!

Kontzientziya garbiya,
entendimentu argiya;
posada y café artu-emanan
dauka ikaragarriya;
komerziante jarriya,
sostenitzeko erriya,
nik dakit orren berriya.

Andria daukat tratuan,
emanean da artuan;
bere bototik salduko luke
gizona iru kuartuan,
isla batera barkuan,
entregatzeko portuan;
ezta preziyo altuan!

Orra andria koplatu,
Indiyak zaizka tokatu;
gizona ondo ekusi baño
naiago luke urkatu;
iñori eziñ trukatu;
ongi nai degu bukatu:
gaizki esanak barkatu!

SENARRAK EMAZTIARI

Andre-zalea naiz nerez,
eta protxua nai berez,
bikaña daukat itxurez;
oiek gogoan dauzkeala
nabil egunez ta gauez;
ona bai abilidadez,
sasoikua ta edadez,
atso zartutakoa ez.

Matrimonio autsia,
bakarrik nauka utzia,
bizi biarko etsia;
gizona morroi zarpa zarrakin,
andria galan jantzia;
ai, au zer diferentzia!
nork artu pazientzia?
nik daukat penitentzia!

Andrea dabil tratuan,
emanean da artuan,
legorrian da portuan;
bere bototik salduko luke
senarra iru kuartuan,
isla batera barkuan
entregatzeko kontuan;
ez da prezio altuan.

Ari zan, Mari Aldarte,
parrandan gastatu arte,
bizi txarrakin parte;
etxea saldu, diruak urtu,
orain guztiontzat kalte;
andrea daukat alkate,
errespetoa aparte,
engañatuta naukate.

Ni nago morroi serbitzen,
besteren kargak berdintzen,
gorputza asko nekatzen;
maitea orla ibillitza
ez du legeak agintzen;
asiagatik urdintzen,
gaztea dio segitzen,
nork daki nola dabiltzen!

Lenago gabe egondu,
akordatu naiz berandu,
ezin gerade konpondu;
mundu onetan suerte onik
ez da neretzat izandu:
mutill-zartuta ezkondu,
oraiñ andrea gallendu,
gaztea bear omen du.

Badauka kortejantea,
alperra ta tunantea,
pikaro balientea;
gabetan inork sentitu gabe
irikitze'io atea,
berak nai duen artea;
atsegin da egotea,
orlako borondatea!

BERTSO BERRIAK SENPELARREK JARRIAK

Agoztuaren ogei ta biyan
para dirate lazua,
kantatutzeko ia daukadan
memoria animosua,
Ondarrabian txalupa bati
gertatu zaion kasua;
bertso berriyak jartzera nua,
badago zeñek jasua.

Probentziyako gobernadore
Gipuzkoako burua,
legiak ongi dakizkiyena,
au da gizon segurua;
onen ordenaz artu genduen
txalupa bat agurua,
guziyak ala izan balute
ametitzeko gogua.

Probentziyako portu geienak
abisatuak ziran-ta,
deliberatu degu jartzia
korajetsua izanta;
alkate jaunak agindu zigun
ofizioak esanta
amabost lagun Getariyara
presentatzeko *sin falta*.

Amabost lagun txaluparekin
Ondarrabiyan jarriyak,
Getariyara abiyatzian
bederatzi ta erdiyak;
gure txalupa ekusi zuten
zuzen daukala neurriyak,
zumaatarren kontra jartzeko
agindu zigun erriyak.

Txalupa ontzat juzgatu eta
nai bagenduen artzeko,
esan ziguten Zarautza joan ta
geren puntuan jartzeko;
zumaiatarrak izan zirala
gure kontra jokatzeko,
beldur ziraden aiek baño len
premiyua ekartzeko.

Getariyatik Zarautza joan ta
kayian giñaden jarri,
Ia, mutillak, jorajez asil
esan geniyon alkarri;
gero mudantza partikular bat
ezpaligute ekarri...
azkenian zer gertatu zaigun
esango dizutet sarri.

Elkar artuta dudarik gabe
aitzaki billa zebiltzen,
gizon bat deika kaia gañetik
etzen beñere isiltzen;
lagun bi joanta jarri giñaden
aren esanak aditzen:
«Zuen txalupa ametitzia
eztit barrenak agintzen».

Guk beriala esan geniyon:
«Aizazu, adiskiria,
onekiñ ere ezta pasatzen
eragiñ gabe biria»;
beste batekiñ jokatzeko
utzi nezala neria,
naiago zuen bitorioso
ateratzia beria.

Munduan askok agindu naia
badu besteren mayian,
gure txalupa, eztet ukatzen,
ona da bere gayian;
joan da urtian jokatua da
Donostiyako playian,
aurten orrela erabiltzeko
desanparatu nayian.

Askok badegu besteren ona
begiz ekusi eziña,
gure txalupa desanparatu
Ondarrabiyan egiña;
laguntzalliak izan ezkerro
lijerua ta ariña,
kontrariyuak jarriko ziran
motelak izan bagiña.

Ondarrabiyan bizi gerade,
iñork nai badu ikasi;
esan goguan daukazutena,
arrokeriyan ez asi;
joan dan urtian galdu zuena
aurten gutxi galerazi,
oraingua zen orduan ere
nai bazuten irabazi.

Bizkaiatik bi ekarri eta
badira ontzat emanak,
geiago're bai guriak bañon
luziyaguak ziranak;
probentziyako portuetatik
txalupak ziran esanak,
kanpokuaren biarrik eztu
etxian ona daukanak.

Gure txalupa abilla dala,
au jendiaren mingaña!
indarrarekin artutzen zaio
urian bere tamaña;
arraungilliak onak jarrita,
patroia berriz bikaña,
bestela zeñek ondu biar du
aurten egin dan azaña?

Getariarrak ontzat emanta
oraiñ oiek debekatu,
irabazteko beldurra zuten,
bestela eziñ kejavu;
barku igualak, eskuak berdiñ,
kondezuyuak markatu,
amabost lagun jarriko gera
iñork nai badu jokatu.

Desafiyo au botatzerako
ez naute gutxi biartu,
txalupa jarri berdiñak eta
león-castillo zeñ artu;
probentziyako erri batetik
iñork nai badu agertu,
amabost lagun jarriko gera
zeñ nekezago aspertu.

Gure txalupe subiyeta da
jabiak nai du armatu,
joan dan urtian Atxularrek du
auziya bereganatu;
amasei bertso Ondarrabiyan
orrrak euskeraz paratu,
obligatuta esanak dira,
ez iñor inkomodatu.

BERTSO BERRIAK SENPELARREK JARRIAK

Esplikatzera nua
asunto guziya,
kantuz jakin dezaten
Patxiren graziya;
estimaziyo txarra
nago ikusiya,
bañan ez orrengandik
ala mereziya.

Bertso bi paratzeko
artu det ordena,
Manuel Artasoro,
zuret zat aurrena:
kantuz eman didazu
makiña bat pena,
ordañak bialtzia
gauzarik onena.

Arrazoi gabetandik
esan dezun itza,
sinistatu duena
etzeguen gaitza;
oraindik ez naiz izan
zure apendizana,
oriek inprentatzen
zertako zabiltza?

Deban jokatzeko
giñan lendabizi,
gizon prudente oiek
dute eragotiz;
biyok alkar artuta,
maizter ta nagusi,
nere partetik ez tu
iñork galerazi.

Obia zan orrela
jarri ezpazendu,
Motrikuko jendiak
kolera artzen du;
gaizki nai duen batek
gezurra esan du,
ezta gure musika
Markinan izandu.

Bat edo bi ziraden
ekustera jaunak,
erriyan geldituak
gañerako danak;
goguan daukazkite
kantuzko esanak,
kulparik gabe autan
ebilli diranak.

A pecho ta a media
bentaja neurtua,
orietan ninduzun
mendian artua;
zanbakera dezula
indar sobratua,
bañan ezta faltako
zeñek jokatua.

Zu Manuel Artasoro
ni naiz Olabarri,
orra errespuesta
bertsuetan jarri;
zanbake omen zaude
ona izugarri,
badakizu non naizen
nai banazu neurri.

Berrogei ta launa oñ
 iru aziyotan,
 arruako palanka
 tira dezu ortan;
 nik ere zuk bezela
 aukera baneukan,
 galdu nuen ainbeste
 allegatu faltan.

Ogei ta zazpi ontza
 gutxi gora-bera,
 diferentzi onetan
 ebilliyak gera;
 zuk irabazi eta
 neretzat galera,
 bañan kankak jartziak
 eman dit kolera.

Okela libre dezu,
 ardua ere bai,
 sozio orrek zuri
 eztizu gutxi nai;
 indarrarian jarrita
 kontrariyuen zai,
 fortuna egin dezu
 bizitzeko lasai.

Elgoibartar oriyek
 aurtengo urtian
 gustora irten dira
 askoren artian;
 motrikoarrak galdu
 gerentzat kaltian,
 zuen txanda izango da
 urrengei batian.

Plazan alkarren kontra
 jokaturzen asi,
 arriskua zizuan
 galdu irabazi;
 Manuel Artasoro
 orduan nagusi,
 bañan kankak jartzia
 ez nuen merezi.

Zerbait esanagatik
 izketan elkarri,
 nork jakin biar zuen
 kantuz gure berri?
 pasatu ez diranak
 bertsuetan jarri,
 ordañak aditzeko
 denbora da sarri.

Bertsolariyak eztu
 faltarik izandu,
 agindu diyotena
 kantuan esan du;
 bati grazziyak eman,
 bestiari kendu,
 utsa litzake ala
 merezi bagendu.

Debatik asi eta
 etxera bitarte,
 diruz desafiyoka
 asi zaizkit fuerte;
 zure lagunak ziran
 erregularmente,
 injuria aundiyak
 egin dizkidate.

Au da nere koleran
 esaten dedana:
 artzekorik al dauka
 iñork guregana?
 galdu nuen ta nago
 diruak emana,
 ondo bizi dedilla
 aberastu dana.

Gizon bat atsegin da
 beti ondragarri,
 Manuelek badaki
 palenkaren berri;
 orra emezortzi bertso
 amodiyoz jarri,
 graziyak Artasoro
 eta Elgoibarri.

BERTSO BERRIAK

Bertso berriyak jartzen
 orain naiz abiyen,
 predikatzera nua
 Euskal-erriyan;
 betroi bat artu nuen
 Ernanin feriyen,
 galantziya egingo
 zuela agiyen;
 tristura begiyen,
 beti auleriyen,
 ez aren premiyan
 nere fameliyan;
 Senpelarrek dakizki
 Errenteriyen.

Ostegun joan danielan
 amabost Ernaniñ
 betroiaren tratua
 genduen egiñ;
 Inaziyo saltzalle,
 erostuna Fermiñ,
 emeretzi ezkutu
 geniyon eragiñ;
 sabelian du miñ,
 iñork ase eziñ,
 artuaru muziñ,
 eztu nai ediziñ;
 atzetik biar ditu
 zazpi medeziñ.

Informe txarrak dira
 orrentzat auzotik:
 espalda ateriya,
 urgun besotik;

eztula ta antziya
 ukullo-zozotik,
 desterratuko nuke
 nik nere bototik;
 amarra lepotik,
 grilluak orpotik,
 makillaz ondotik
 jotzen det gogotik;
 etzaio ajolarik
 ezerengatik.

Oraindik gaztia da:
 ogei ta sei urte;
 ernari omen ditu
 bost illabete;
 nik eztiyot igertzen,
 ala esan dute,
 gezurra baldin bada
 engañatu naute;
 aragiya aparte,
 ezurretan torpe,
 zañak dauzki fuerte,
 zeñek nai du merke?
 zikiro baten truka
 emango nuke.

Kara iguala du
 aurrrian ta atzian,
 basurdia diruri
 zutik jartzian;
 konsuelo bat daukat
 nere biotzian:
 bizirikan gelditzen
 bada Ilbeltzian,
 ori umatzian,
 esnia extian,

gazta abatsian,
 gazura arratsian;
 belarrak gizenduko
 du Maiatzian.

Zure arboletikan
 datorren loria,
 frutua konserbatzen
 pare gabia;
 umatzen baldin bada
 ai zer poderia!
 guardatuko diot
 bere onoria;
 orren koloria
 beltza ta moria,
 juan zaio floria,
 lenago obia;
 nere fameliyaren
 ondadoria.

Begi bat itxua du,
 adar biyak motzak,
 krisellua diruri
 aren kokotzak;
 ikaratutzen gaitu
 eztularen otsak,
 burlaka asi zaizka
 elizatik ontzak;
 sano dauzka ortzak,
 agiña zorrotzak,
 tristura biotzak,
 dantzan dabill otzak;
 eztiyo onik egin
 leku arrotzak.

Borroka dabillega
 juan zaizka adarrak,
 eziñ sujetaturik
 bere indarrak;
 lurrera botatzen du
 euliyaren kargak,
 talentu onak dauzka
 nere betroi zarrak;
 jendiaren farrak
 ez dirade txarrak;
 ganaru elbarrak
 juntura igarrak;
 burruntziya diruri
 aren bizkarrak.

Nere betroiak ez du
 auko loalia,
 egunero nai ezik
 ogi-alia;
 alare eziñ jaso
 lepoko jualia,
 buruba makurtuta
 zerbaiten galdia;
 aren zaldalia
 ezta debaldia,
 gauza onen zalia,
 bizkotxo jalia;
 malezi asko duen
 arrantzalia.

Buruba jarri zaio
 lurrera begira,
 belarriyak zintzilik
 ai zer segira!
 albaitero guziyak
 ikaratzen dira,
 zeñek sendatuko du
 orlako erida?

bajatzten ari da
 irutatik bira;
 au nere perdira,
 nork nai du erdira;
 bañan eztet eman nai
 Euskal-errira.

Urtiak gallendu ta
 ajiak azaldu,
 daukanak obe zuen
 artu ezpalu;
 etxetikan kanpora
 eziñ det bialdu,
 joka asten naiz bañan
 laister urrikaldu;
 aragiya galdu,
 larrua ona du,
 ezurrak onradu;
 frantzesak nai badu,
 laban-kirtenetako
 obe det saldu.

Orra bertso berriyak
 Senpelarrek para,
 askok jakin dezala
 nere euskara;
 ustez alabatu det
 betroiaren kara;
 ukulluan eztulka
 pasatzen du gaba;
 au gure ikara,
 sano du ijara,
 guziya tripara,
 orlakua zara;
 desterratu nazazu
 gezurra bada.

BERTSO BERRIYAK

Milla zortzireun irutan ogei
 au da bostgarren urtian,
 dibersiyo bat jartzera nua
 gazte jendien artian;
 Azentziyoz zan erromeri bat
 ermita txiki batian,
 bi damatxo an ikusi ditut
 ezin pasarik atian.

Eleizan sartu ziradenian
 parrez neguen atzetik,
 dudarik gabe promes eginda
 juanak ziraden etxetik;
 majo on bana eskatzen zuten
 lendabiziko itzetik,
 Salbadoriak libra gaitzala
 neska zarraren gaitzetik!

Manifestatu ziyotengan
 zer nai zukien barrendik,
 Salbadoriak bere goguan:
 «Juan zaitezte emendik!».
 Desiuaren faltan ez dira,
 egiya esango det nik;
 iñork nai badu oien esposo
 ezkongai daude oraindik.

Eleiza ortako pasada eginda
 eseri ziran soruan,
 beren burubak errespetatzen
 aundimendiyen moduan;
 abanikurik zuten edo ez
 orain ez daukat goguan,
 zikiñ mantxarrik etzan arkitzen
 oriyen belar onduan.

Zapatatxuak txabolezkuak,
 sedazko soiñak gorriyak,
 lasaitasunak galdu ez ditzan
 kortsiatubak gerriyak;
 diremantezko belarrikuak,
 begi engañagarriyak,
 buruban berriz pañolituak
 frantzes moduan jarriyak.

Gorputz guziya seda ta zinta,
 gerriyan berriz kortsia,
 arritzen giñan damatxo oiek
 kotxe gabe etortzia;
 gustatzen zaigu aundimendiyen
 moda berriyak artzia,
 baiña oraindik gerta liteke
 beste modatan jartzia.

Ara nigatik esango dute:
 «Pikaro begi luzia!
 Gure orduko banidadiak
 kokotzeraño asia!».
 «Aizazu, ez det gezurrik esan,
 ala beria pasia,
 pobriarentzat ez da komeni
 aberatsaren klasia».

Galaz beteta ikusi ditut
 erromeriyen bi dama,
 eleizarako erropa gabe
 etxian aita ta ama;
 zori gaiztuan sortu ziraden
 alajak eta kabana,
 banidadiak familiara
 errenta gutxi darama.

Birian topo egin nituben,
 esan niyoten «Ariyo»,
 korresponditu zuten ez dakit,
 juan ziraden seriyo;
 bati beñepein gorputz guztitik
 sedatu-zinta dariyo,
 oiek guztiyak kendu ezkerro
 koarto bat ez du baliyo.

Beste gauzarik ez det gallendu
 lupika ta pikardiya,
 banidadiak galdu biar du
 mundo onetan erdiya;
 bestiak beste, oiek daukate
 galani izugarriya:
 «Lenguen moda juan da eta,
 ama, ekatzu berriya».

Ama gaizuak au adituta
 nola artu pazientziya?
 nekerik asko berekin dauka
 alabak ezin jantziya;
 egun bateti bestera dator
 galaren diferentziya,
 modu orretan bajatuko da
 pobriaren ganantziya.

Begiyak beltxak, musu biribill,
 zuri-gorriya larrua,
 batek sudurra galanta zuben,
 ai zer oliyo-jarua!
 berinajia zabaldu eta
 gañian jantzi arrua,
 oien bultuak baziruriyen
 galera edo karrua.

Neke trabaju penaz beterik
 alabak munduan azi,
 gurasuari esker gaiztua
 orra nik adierazi;
 beren burubak aundi-puntu
 nai lituzkete ikusi,
 lenago maiztar bizitzen dana
 ez da jarriko nagusi.

Jantziya bere errespetuan
 artu dezagun egoki;
 orra nik esan nola biar dan,
 iñork ez baldin badaki,
 banidadiak engañatuta
 gero ez dediñ erruki:
 gorputzak ez du gala biarrik,
 anima garbi eduki.

Batek zintura biar duela,
 bestiak berriz kordoia,
 anbat etxetik salduko dute
 amoko edo txorroia;
 gorputzarentzat apainduriya
 animal dauka erdoia,
 garizumaren printzipiyotik
 au da galaren sermoia.

Astiasuko daboliña naiz,
 gañera ezkon berriya,
 oraiñ itxutzen ari naizena,
 lenago nitzan argiya;
 damatxo biren pasadizua
 libruan daukat jarriya,
 amasei bertso txanpon batian,
 moldezko letra garbiya.

BERTSO BERRIYAK XENPELARREK JARRIYAK

Denen partetik laguntza on bat
galdetzen diyot Jesusi,
pekatariyen bizi tristia
nai nuke adierazi;
bataiatu giñan momentutik
genduen zerua irabazi,
anima garbi iduki dezagun,
eztu galtzerik merezi.

Mantxarrik gabe dijuazenentzat
badira toki ariñak,
bera amatuaz dabillenenentzako
gure Jainkuak egiñak;
arrosaiuak debozioz esan
eta guardatu dotriñak,
zeruko erreinuan sartu gaitezen
egiñ ditzagun alegiñak.

Oraziyo onak egiñaz obe
degu denak umiltzia,
Jesusek berak e asko nai digu
mantxarrik gabe ibiltzia;
betiko ez gera mundua onetan,
etorriko da iltzia,
pena izango da nork bere faltan
anima ona galtzia.

Asko alditan aditzen degu
jeniyo txarrak uzteko,
konfesatu ta damua artu
aurrera ez geiago asteko;
garbi apaindurik jarri gaitezen
mundua onetan besteko,
aingeruak daduzkaten pozak
guk beurekiñ ikusteko.

Pekatu egin-ta galduak giñan
erremeiorik ezpazen,
konfesatuta barkatzen dira,
premiya degunak guazen;
damutasun egiazko batekiñ
penitentziya egiñ zuzen,
azken orduan mantxarrik gabe
garbi presenta gaitezen.

Billeratako dismuluan
dauden soñu ta baltsiak,
animarentzat kation dator
gorputzen gustora ibiltziak;
ondore txarra berekiñ dakar
toki gaiztora biltziak,
ai zer lastima emando guen
betiko ditxa galtziak!

Erretira txarrian gabiltzanak
askotan gaban gau erdi,
iñork ikusten ez gaituelakuan
egiñaz edozeiñ pikardi;
orlako jeniyuak dauzkaunak
uzten baditugu garbi,
zeruko birian aingeruak
egingo digute argi.

Obra onak egin nai dituenentzat
badaude komenientziyak,
dakigulikan asko ditugu
zabarkeriyaz utziyak;
alferrik gero izango dira
negarrak eta antsiyak,
luzarokuak ez generala emen
egon giñazke etsiyak.

Gutxina eztanian etorriko da
oso sententzi tristia,
egunez edo gabaz igual,
ordu jakiñak ezta;
gure anima ainbesteraño
Jesus onari kostia,
azkenian ba pena izango da
Luzifer orri uzta.

Etsai gaixtuen kalabozuan
sartutzen bagera baldiñ,
betiko sutan aien mendian
egon bearra ezta atsegiñ;
katez loturik penatzen beti,
iñundik eziñ igesi egiñ,
denbora dala zuzen gaitezen
orlakorik gerta ez dediñ.

Umildadian ibilli bada
Jesus onan izenian,
bire okerrak utzi alde bat
eta segi zuzenian;
konformaturik jartzen bagera
garbi eran esanian,
estimaziyo ona izango degu
emendik guazenian.

Denbora dala mudatutzia
obe degula gogotik,
denen maisuak orlako ordenak
biraltzen ditu zerutik;
odol guziyak ixuri zituen
denak salbatutziagatik,
pentsa dezagun Jesusek zenbat
sufritu zuan gugatik.

Ainbeste pena sufriaztia
ai zer gauza itsusiy!
azotez ebaki ta intzi bat gabe
artu zuen pazientziya;
iru iltzekiñ lau tokitatik
gurutze bati josiy,
gure onagatik modu onetan
utzi zuan bere biziya.

Jesus maitia kulparik gabe
orra guregatik illa,
Josefatar eorriko zaigu
anima justuen billa;
azken juiziokoak duanara
juango gera zenbait milla,
beste ordenarik eztigu ematen:
gaiztua ondu dedilla.

Amabostgarren bertsuarekin
orra azken errematian,
relijiyua aumenta dediñ
garbi ibilli gaitian;
justuak dauka konsuelua
mundua ontatik juatian
betiko glori ederra gozatzen
aingeruakiñ batian.

BERTSOAK

JESUSEN BOST LLAGARI JARRIAK

Bost llaga sagraduen
adorazioa,
biotzetikan bada
zer orazioa!
Egunean bi aldiz
ejerzizioa
gingo baldin balitz,
au bai lezioa!

Jesus, zure bost llagak
zer nola diraden,
esaten asitzera
noa orain emen;
Zeruko Aita, lagun
egidazu arren,
zure bear naiz beti
ni orain eta len.

Ezkerreko oñean
dadukazun llaga,
Jesus biotzekoa,
lastimosa da;
gu ez galtzeagatik
ori baldin bada,
ibilli-era gaiztoai
beaiegu laja.

Eskuieko oñean
daukazu bestea,
ori da iltze batez
oin biak jostea;
oi au penagarrizko
lastima tristea
orrenbeste dolore
zuk padezitzea!

Ezkerreko eskuan
daukazun erida,
asko da ekusteko
jartzea begira;
manifestoan dago,
klaro ageri da,
gutziz tormentu portitz
gogorra ori da.

Eskuieko eskuan
dezu laugarrena,
ematen dizu zenbait
oñaze ta pena;
ain zitala izanik
etsai txarren tema,
zu zera iru iltzez
josi zinduztena.

Lanza bat sarturikan
bular sagraduan,
orra bostgarren llaga
zure kostaduan;
gurutze santu orretan
zauden estaduan
guregantikan jarri
nai izan zenduan.

Gure defensora
zergatik zeran zu,
padezitu zenduen
ainbeste tormentu,
bizi gaitean zutzaz
akordatuaz gu,
gurutze orretatik
zaitzagun libratu.

Nere bekatua da
 eralle fortitza,
 zu para zaituena
 orrela josita;
 tristeza onetan gu
 emen ekusita,
 eman zenduen, Jesus,
 zuk zere bizitza.

Zu ofenditzen beti
 nere pensamentuz,
 itzez, obraz, descos,
 iñaz eta eskuz;
 nola bizi naiteke
 onela deskantsuz:
 anima loiturikan
 badaukat pekatuz?

Ai zeñek leukakean
 anima garbia
 zeruan ekusteko
 zure arpegia!
 Oraindaño egin det
 zenbait pikardia,
 arren izazu nitzaz
 miserikordia!

Zeruko abisoak
 ditugu mandatuz,
 etsaia bentzitzera
 saiatzeko kontuz;
 bete gaitzazu zure
 bendiziyo santuz,
 au gerta dakigula,
 biba, amen, Jesus!

DIOSKODOK BERE ALABARI LEPOA KENDUTAKO BIZITZA SANTA BARBARARI

Santa Barbara, zure bizitza
 kantuz bear det zabaldu,
 argitasun bat memoriyara
 nai badirazu biraldu;
 biotzak poza, mingañoak ere
 zerbait itzegingo al du,
 ejenplo ori aditu faltan
 iñor eztedien galdu.

Iñork nai badu atentziorik
 desioarekin para,
 aren bizitza kantatuko det
 munduan legerik bada;
 milla sei eun urte pasiak
 jaiorik Santa Barbara,
 aitag lepua kendu ziona,
 Bitiniako alaba.

Barbarak aita zuen pagano
 Jaunaren beldur gabia,
 alaba berriz naiago zuen
 kristiandadeko legia;
 orientalen bataiatu zan
 izanik umildadia,
 orain zeruan gozatzen dago
 bere eternidadia.

Barbara zuen aitag lenago
 estimatua izana,
 kolejiyo bat berak eginta
 estudiatzen zeukana;

argitasun au memoriyara
ango maisuak emana,
orientalen kristau egin zan
Bitiniatik joana.

Andik etxera etorri eta
aitari zion eskatu
iru leioko obra berri bat
berak nola egin juzgatu;
alabak esan zuan moduan
agudo zuan prestatu,
bañan oraindik zertarako zan
etzuen manifestatu.

Iru leioak Trinidadia.
au da señale klarua,
personal dira diferentia,
Jaungoiko bat egiazkua;
Barbarak oiek adoratzeko
beregana zeukan gogua,
munduan obra onak eginta
gero betiko zerua.

Orra Barbarak agindutako
ermita txikiya egin,
ustez etzuen alabarentzat
orretarako eragin;
esaten zion ezkon zedilla
aitak nai zuen batekin,
erreino artan guztiyen buru
jarriko zala erregin.

Barbarak ezto gogorik izan
jolas oiek aditzeko,
erantzun zion zartu zala ta
umillago ibiltzeko,
Jesus zeukala bere maisua
nola bizi agintzeko;
orduan aita asi zitzaion
desafioka iltzeko.

Alaba igesi aita ondolik
obeditzeko argana,
mendua lertu milagro eta
ezkutatu zan barrena;
arrapatuta jo ta errira
governadore batena,
aren legera muda zedilla
bestela biziya pena.

Joka golpatu, gañera preso
idolo oien mendian,
Barbara beti Jaunari deika
zeguen fede onian;
Jesus zerutik bisitatzera
etorri zitzaionian,
kartzelan kura egin ziyon ta
sano bidaramonian.

Birtutearen indarra zeukan
enemigoak austeko,
kriatura bat mundura sortu
orrenbeste ikusteko!
Milagro ori eginagatik
etzeuden libre uzteko:
aien legera biur zedilla
edo bularrak mozteko.

Orduan ere lengo itzian
firme zeguen jarriya,
Jesusengana entregatua
izanik fede garbiya;
gero bularrak moztu zizkaten,
au zan lastimagarriya,
kulparik gabe ikusi zuen
tormentu oien berriya.

Bularrak moztu eta eraman
kalabozuan barrena,
Barbara bere itzian firme,
aitak ori zuen pena;
governadore batek eman du
erremateko ordena:
ezpatarekin lepua bertan
kentzia zala onena.

Santa Barbara eriotzian
egiten zitzaion asi
barkazioa eskatu eta
orazio bat Jesusi;
barbaro oiek begien bistan
illta nai zuten ikusi,
bañan etzuen aitarendik
orrelakorik merezi.

Guraso batek umiarentzat
izan olako biotza!
Aitak esan du: «Nik egingo det
alabaren borrorotza».
Deseo ori logratu eta
artu ezpata zorrotza,
bertan lepua kendu ziyon da
lagatu zuen il otza.

Esan biar det nola izan zan
gizon oien ondoria,
biyak tximistak erre zituen,
au da milagro obia;
lendabiziko aita kiskali,
gero gobernadoria,
orreatatik da Santa Barbara
suaren defensoria.

Konzepzioko donzellatasun
birjindadia zeukana,
ogei urtean aitag lepua
ezpataz kendu ziyona;
Abenduan zan martiri ori,
illak laugarren eguna;
gorputzak penak, animarentzat
gero betiko fortuna.

Bertso berrien errematian
eskatzen dizut zedorri:
iltzian zure konpañiyara
al baniteke etorri;
martiri onen penak zer ziran
orra atentzioz jarri,
ejenplo ori izan dedilla
munduan oroipengarri.

BERTSO BERRIAK MUNDUKO ARROKERIYAK ZER SENTENTZI EKARRIKO DUEN ERAKUSTEKO

Bertso berriak jartzera nua
iñork nai badu ikasi,
orretarako nere burua
sartu biet lendabizi;
mundu ontako pasadizua
nai nuke adierazi,
asko gabiltza arrokeriyan
elizagandik igesi,
geren animaz oroi gaitezen,
ez du galtzerik merezi.

Eskolarikan eztaukat bañon
esango ditut egiyak,
zer sententzia ekarriko duen
munduko arrokeriyan:
elizarikan ikusi nai ez,
beti festara begiyak,
beren buruak apaindu eta
«nun dira erromeriyak?»...
gaztiak nola ibiltzen diran
badaki bertsolariyan.

Festara juan da gau ta gaberdi
beren buruak ondatzen,
zarrak igual ikusten dira
kriantza txarrak banatzen;
mundu ontako bizi-moduaz
jartzen naiz konsideratzen:
anima galdu kulparik gabe,
gorputzak abandonatzen,
despeida txarra guretzat dator
ezpagerade mudatzen.

Funtziyo eta erromeriyak
mundutarrentzat egiñak,
bañan ez dute konsideratzen
nola den buru-ariñak;
errespetua guardatzera
enpeñatu alegiñak,
edo bestela guretzat dira
eternidadeko miñak,
bere eskutik arren iruki
gaitzala Ama Birjiñak!

Elizarako deboziyoric
ez degu artzen erdiyan,
orregatikan eldu zaizkigu
kastigu izugarriyan;
asko onela egoten dira
meza entzuten jarriyan:
ausentziyan da argureriyan,
mingañaren pikardiyak;
aditu nai eztuenik bada
itxi bitza belarriyan.

Elizatikan ateratzian
junta alkarren ondora,
bi debozioz baldin badaude
iru murmuraziora:
«Meza luzian egondu gera
eziñ pasarik denboran»;
beren animak desanparatu,
etsaiarentzat mejora,
oiek orrela gertatzen dira,
guazen konfesiyoa.

Asko onela ekusten dira
esanez: «Konfeszera?»
Naiago nuke pausoa egiñ
aurrera bañan atzera!».

Urtian beingo jornara dute
mundua engañatzera;
modu orretan, pekatariya,
konbertituko etzera,
bere anima entregatzen du
fariseoen etxera.

Urtian beingo konfesiya
geienak gogo txarrian,
«Egunez askok ikusten gaitu,
guazen illunabarrian!».
Damurik gabe prestatzen dira
sazerdotien aurrian,
txikiak esan, aundiak utzi,
irutatik bi gordian,
beste munduan ageriko da
orrelakuak nor dian.

Konfesatu ta au esateko
kanpora atera artia:
«Munduarekin kunplitu degu,
urte beteko pakia!».
Bañan orrela ezta serbitzen
Jaunaren bodondatia,
ordu batetik bestera dator
emengo errematia,
pekatuentzat itxiya dago
zeruetako atia.

Barrabas dabill gu toriatzen
galtza gorriyak jantziya,
desanparatu dezagun ori
artu dezala etsiya;
infernurako izan ez dediñ
anomaren setentziya,
konfesio on bana egiaz egiñ,
kunplitu penitentziya,
obra onakin logra dedilla
zerurako lizentziya.

Pekatoriya sartutzen bada
etsai gaiztoen artera,
ura andikan libratutzeko
bitartekorik ote da?
Ordu bi daude mundu onetan
konparaziyo batera,
oriyek nola pasako diran
kontuak ongi atera,
biziyo txarrak engañatzia
animarentzat kalte da.

Bataiotikan artu genduen
Jaungoikoaren graziya,
kontu eztediñ galdu zerua
lenago irabaziya;
guregatikan lagatu zuan
Jesusek bere biziya,
eskuten degu nola daguan
gurutzia josiya,
bera serbitzen pasa dezagun
eternidade guziya.

Zar eta gazte, pobre ta aberats,
maizter eta nagusiyak,
ez gaitzala arren desanparatu
Jaungoikoaren graziyak;
animarentzat kaltian datoz
gorputzaren maleziyak,
zertako dira tratuak eta
munduko irabaziya?
emen utzita juanak dira
oraindañoko guziyak.

Bertsolariyak bere burua
zertako egiñ justua?
bestela pobre bizi naiz bañan
pekatuz aberastua;

alde batera utzi dezagun
 mundo ontako gustua,
 edo bestela guretzat dator
 sententziaren bat estua,
 Jesusengana biur gaitezen,
 eztago gutzaz aztua.

Animak garbi jarri ditzagun
 al bada kristau guziyak,
 eta irabazi gogor egiñaz
 etsaiakiko auziyak;
 pekatutikan zer datorkigun
 ondo gaude ikasiyak,
 gero damurik ez du izango
 munduan ondo biziyak,
 orretarako lagun deigula
 Jaungoikuaren graziiyak.

BERTSO BERRIAK

JESU-KRISTOREN PASIUARI JARRIAK

Fedeko egia bat
 kantuko moduan:
 zer pena pasa zuan
 Jesusek munduan;
 ia, nere kristauak,
 aditu kontuan:
 izan bearko genduan
 zerutik kanpuan,
 Jesukristo ill ez balitz
 gurutze santuan.

Pazkuaren aurreko
 ostegun-gaba zan,
 Jesus odol isurtzen
 egona baratzan;
 baldin bere Aitaren
 borondatia bazan,
 eriotzatik libratzia
 posible ote zan,
 ezetz esan zion da
 oso bildurto zan.

Jesus ordurako zan
 Judasek saldurik,
 baita bere anima
 betiko galdurik;
 judu odol-zaliak
 gaizki informaturik,
 etzioten arkitu
 iñun pekaturik,
 preso eraman zuten
 sokakin loturik.

Ogei ta amar dirutan
 egiñik tratua,
 Judasek saldu zuan
 Jaungoiko justua;
 bere gaizki egiñaz
 txit ernegatua,
 piko batetik soka
 lepotik lotua,
 ostiral-goizian zan
 Judas urkatua.

Ainbeste soldadu tzar
 Jesus lotutzerera,
 andik eraman zuten
 Anasen etxera;
 gero berriz Kaifasi
 presentatutzerera,
 zer dotriña zedukan
 kargu artutzerera;
 zerutik jatxi zala
 gu salbatutzerera.

Pensatu zuten, Jesus
 zalako erua,
 buruan sartutzia
 arantzaz korua;
 ainbestez etzan ase
 Kaifasen gogua,
 Pilatosi biraldu
 Jaun Soberanua,
 onek egin zezala
 iltzeko modua.

Pilatos jarrikan
 Jesus juzgatzeko,
 bañan ezin billatu
 kulparik iltzeko;

gero agindu zuan
 azotatzeko,
 eriotzarik gabe
 ala libratzeko,
 bañan agindu zuten
 gurutz-iltzatzeko.

Bost milla ta geiago
 azote lenbizi,
 alako martiriorik
 ez du iñork ikusi;
 tormentu oiek danak
 emanik Jesusi,
 gero eraso zioten
 berriz Pilatosi,
 gurutze baten puntan
 bear zala josi.

Ainbeste desafiyo
 aditu onduan,
 Pilatos bildurdu zan
 alako moduan;
 jartzeko gurutze bat
 Berari lepuan,
 Kalbarioko mendira
 arekin dijuan,
 Pilatosek sententzia
 ala eman zuan.

Gurutze bat emanik
 Bera jositzeko,
 Kalbarioko puntan
 an ikusitzeko;
 Jesus korformatu zan
 danak sufritzeko,
 borondatez biziya
 emen utzitzeko,
 munduko pekatuak
 erremeditzeko.

Jerusalengo kale
orietatikan
mendira artu zuten,
sokaz loturikan;
pauso bat ezin eman
gurutze-petikan,
Jesusen enpeñuak
ziran gugatikan,
libratziagatikan
gu pekatutikan.

Kalbarioko mendi
bide gogorrian
iru bider erori zan
Jesu-Kristo lurrian;
bere Ama Santisima
zajuan aurrian;
ikusirik Semia
ezin egiñian,
zer pena egongo zan
aren barrenian!

Laguntzeko artu zuan
Simon Zirineo,
ojala pensatuko
balitz egunero;
ibilli ez gaitezen
damututa gero,
Simonen pausuetan
jarraitzia dago,
bost aldiz aditzen da
kulpitotik klaro.

Allegatu ziranian
mendu santu artan,
iltziakin josi zuten
esku ta oñetan;

zeru-lurren jabea
gurutze orretan,
gure salbazio-eske
Aitari benetan,
zeñi etzaio jartzen
biotza penetan?

Amabietan zuten
kurutzian jarri,
zorrak pagatutzeko
pekatariari;
erregu egin zion
Aita Eternuari,
arren barkatutzeko
aren etsaiari;
orra zenbat nai zigun
Jesu-Kristok guri!

Zer pena pasa zuan
Jesusek gugatik:
zintzilika iru ordu
gurutze batetik;
lanta sartu zioten
bular sagradutik,
ala ere biziko zan
oiek danakgatik,
borondatez il zan gu
salbatziagatik.

Kunplimentu emanik
Jesusek lanari,
pekatariakgatik
artu zuanari,
San Juan utzi zion
bere ordez Amari,
espiritua berriz
Aita Eternuari,
despeira egin zion
mundu guziari.

BERTSO BERRIAK

Milla zortzireun irurogei ta
seigarren urtian guaz,
bertso berriyak jartzera nua
munduko pausa galduaz;
bire gaiztoko galaniyarik
ez artu geren buruaz,
anima garbi para dezagun
mantxa guziyak kenduaz.

Zeruko Aita, zure biar naiz,
eskatzen dizut graziya,
fedea santura biurtu dediñ
dudan daguen guziya;
oponiyua bire askotan
zabaltzen dago asiya,
etsai gaiztuen atzaparretan
tentaziyuak josiya.

Nere burua santu egin ta
ez naiz asiko ezertan,
guziyak gera pekatariyak,
ezta dudarik orretan;
asko desioz engañatzen da,
bestiak berriz obretan;
fedea gaiztoko mandamentuak
animarentzat sobretan.

Aita Santua Jaungoikuaren
urrengo agintariya,
mandamentuak nola guardatu
erakusteko jarriya;
muundu guziyan predikatzen du,
au da fedeko egiya,
aren kontrako pekatariya
dago lastimagarriya.

Nola biar dan dakigula're,
kontra gabiltza erdiyak,
aditu eziñ litezkeenak
mingañaren pikardiyak;
mundo ontako interes eta
egun engañagarriyak
konsideratzen jarrita negar
egiñ lezake arriyak.

Etsai gaiztuen tentaziyuak
ezpaninduke josiko,
pekatuaren lasatasunak
nuka adieraziko;
gorputzak diyo biziyo txarrak
ez dituela utziko,
gero anima kondenatua
eternidade guziko.

Jaungoikoaren kontra gabiltza
gerentzat zori gaitzian,
fedea au eziñ sarturik nabill
jendiaren biotzian;
Barrabas bere Satanasekin
presente eriotzian,
egun bi emen gustora pasa,
infernurako iltzian.

Gorputza il da anima bizi,
arentzat mantxa gaiztuak,
orra munduko Indiyak eta
interesaren gustuak;
zenbat dirade komeni eztan
moduan aberastuak?
eternidade guziyan gero
tormentu krudel estuak.

Zer izango da pena geiago
 anima baten galera?
 enterratzen du kalabozora
 etsai gaiztuen aldera;
 denbora jua ta ezta biguntzen
 Jaungoikuaren kolera,
 sententzi ori jakiña dago
 deskuidatutzen bagera.

Utzi munduko arinkeri ta
 bire gaiztoko pausuak,
 nola diraden esaten digu
 Jaungoiko amorusuak,
 gorputzagandik apartatzeko
 pekaturako lazuak,
 betiko pena izan eztezan
 gero anima gaisuak.

Jolas oiekin biotz gogorrik
 ez baldin bada mugitzen,
 iruritzen zat salbatutzeko
 bire gaiztoan gabiltzen;
 damutasun bat artu dezagun
 asi gaitezen umiltzen;
 guregaitan lastimagarri
 Jesus gurutzian il zen.

Tunika zuri penagarri bat
 jantzi ziyoten soñian,
 azotaturik burlatu zuten
 berak nai zuten añian;
 iltzeko jarri ama negarrez
 gurutziazen oñian;
 ainbeste pena sufritu zuten
 Galbarioko gañian.

Guregaitan pasatu zuen
 eriotzako ordua,
 iltzez josi ta gero arantzez
 egiñ zioten korua;
 au da zeruko eta lurreko
 gauza guziyen burua,
 zure legia burlatutzeko
 zeñek biar du gogua?

Ai, nere Jesus redentoria,
 maisu bat obeditua,
 etsai gaiztuen eskuetara
 iltzeko errenditua;
 gure anima izan derilla
 tribunalera deitua,
 damu det, Jauna, biotz guztitik
 bedori ofenditua.

Pekatarriyak izan bagera
 geren animen kaltian,
 damutasun bat artu dezagun
 munduan geran artian;
 Aita San Pedrok sartu gaitzala
 zeruetako atian
 Jesus onaren konpañiyara
 aingeruakin batian.

Gero gloria gozatutzeko
 sartu gaitezen zeruan,
 beste gauzarik ez desiatu
 biotzian ta goguan;
 amasei bertso nere graziya
 jakin dezaten munduan,
 eskola gabe jarriyak dira
 entendituzeko moduan.

BERTSO BERRIAK SENPELARREK JARRIAK

*Tonkineko obispo jannaren bizitza, Balentin Berriotscoa,
Zenturian martirizatu, 1861'garren urtian,
Santu Guzien Egunean, Elorrioko naturala.*

Milla zortzireun irurogei ta
au zazpigarren urtia,
Kristo zerutik jetxi zanetik
oneraño bitartia;
iru obispok pasatu duten
martiriyuaren fuertia!
penagarriya izan da oien
munduko errematia.

Baten bizitza kanta dezadan
au da bigarren bertsoa,
Elorrioko naturala da
Balentin Berriotxoa;
aita ta ama Bizkaian daude,
semia an il da gaizoa,
salbajietan kunplitu zaio
eriotzako plazoa.

Amairu urtetik amabostera
estudiyo bat ikasi
gero aitaren ofizioa
erakusten zuten asi;
gogoa zeukan apaiz eginda
naiago zuela bizi,
tormentu gutxi mundu onetan
eztu beregan ekusi.

Berrogei urte orain zituen
gertatu balitz bizirik,
ogeï ta zazpi lendabiziko
estudiatzen asirik;

seminario batera joan zan
karpintero ikasirik;
negarrez nabil aren pausoak
ezin adierazirik.

Seminario eder batian
Logroñon apaiz egiña,
beste guziak bañan lenago
ikasirik esamiña,
buru abilla izanik eta
fedea santurako fiña;
negarrez urtu laitake artaz
akordatuko bagiña.

Ogei eta lau urte zituen,
etzeukan memori illa,
kolejiyoko maisuak beziñ
estudiante abilla;
obispo jaunak ezagaturik
justua eta umilla,
agindu zuen meza emanta
erretiratu zerilla.

Goizeko labak jotzian meza
eman ta konfesiyoa,
barau egiñez obra onetan
pasatzen zuen denbora;
pobrerik iñoiz etortzen bazan
eskian atal ondora,
bere ogia ari emanta
deboziyua gogora.

Logroñon meza eman zuen ta
Elorriora etorri,
predikatzen da konfesiyan
bere erriyan zan jarri;
Azpeitiyako San Inaziyon
bisita egin du sarri;
azkenerako arren pausoak
ziraden lastimagarri.

Suertatu da gure Balentin
 San Inaziyon sartzia,
 pensatu zuen ango Padria
 adbertentzian jartzia
 nola nai zuen Santo Domingoko
 zeukan jantziya artzia,
 ia fabore egingo ziyon
 al bazuen ekartzia.

Ango Padriak maite izanik
 ipiñi zuen kontuan,
 agindu ziyon sartu zerilla
 Okañako komentuan;
 bire guziyan eskian joan zan,
 gaubak askotan kanpuan,
 bere korputza azotatuaz
 allegatzen zan lekuan.

Allegatu zan Okañara ta
 eman zioten jantziya,
 berak nai zuen korputzarentzat
 alako penitentziya;
 munduko gauza guztiyak beti
 alde batera utziya,
 neke trabaju naigabietan
 artu du pazientziya.

Gure Balentin Berriotxoak
 egin zituen pausoak,
 konsideratzen jarri ezkeru
 dirade lastimosoak;
 beti negarrez Jesusengana
 zabaldurikan besoak,
 aren biotza konsolatzen du
 zeruko usai gozoak.

Pasiatzera etzan joaten
 komentuko lagunakin,
 etxian zeukan tertulia ona
 errosario birekin;
 bere korputza martirizatzen
 azote diziplinakin,
 oraziyoak baliyo badu
 zeruan dago Balentin.

Bakardadian oneraño zan
 Balentiñen istoriya,
 Okañatikan Manila ziran
 zortzi ministro abiya,
 barkuan ere sufritu dute
 makiña bat komeriya;
 biotza penaz urtu laitake
 ez baldin bada arriya.

Okañatikan Manilaraño
 barkuan bost illabete,
 jakiña dago izango zala
 asko leguaz aparte;
 zortzi ministro oien artian
 au zan sobresaliente,
 gure Balentin ango maisuak
 obispo nonbratu dute.

Ango Padriak agindu ziyon
 esku-bidia artzeko,
 predikatutzen asi zerilla
 kristandadian jartzeko,
 konfesiyo ta barau-egunak
 animaz akordatzeko,
 pekatuaren mantxa Judasen
 kalabozuan sartzeko.

Artua jan ta ura erari
 arri gañian lo egin,
 beti Jesusi erregutuzen
 gutaz akordatu dedin;
 kristandadia nai zuenari
 konfesiyoak eragin,
 jakiña dago salbajakin
 etzeguala atsegin.

Erreinu artan gobernadore
 salbajien nagusiya,
 Jaungoikoaren bildur gabia
 estranjeriyan aziya;
 relijiyoko fede santuan
 jarri nai duen guziya,
 agindu zuen plazan kentzeko
 ezpatarekin biziya.

Garagarraren lendabiziko
 goizian ziraden asi,
 arratserako bost milletatik
 etzan granorikan bizi;
 fede santuko kristabak iltzen
 zituenian ekusi,
 Balentin bere lagunetara
 abiatu zan igesi.

Pedro Almato eta bestia
 Jeronimo Hermosilla,
 gero Balentin Berriotxo
 saltatu zan oben billa;
 iru obispo juntatu ziran,
 zeukaten biotz umilla,
 aien bizitza laster izan da
 martirizatuta illa.

Arrapatuta kate gogorrez
 lotuak zeuden elkarr,
 iltzeko eman sententziya ta
 kartzela banetan jarri;
 soldadu-tropa baten erdiyan
 gero plazara ekarri,
 ezpatarekin lepuak moztu
 dizkate lastimagarri.

Orretarako eskatu zuten
 ordu beteko lekua,
 Jaungoikoari egin artian
 beren ofrezimentua;
 gobernadore batek eman du
 pena kastidarekua,
 iñor oietaz damutzen bada
 bertan kentzeko lepu.

Iru obispo oien korputzak
 ogei eta lau orduan
 iduki eta enterratuak
 urrikaltzeko moduan;
 Orientalko probintziyan da
 Jeudat deitzen dan lekuan;
 erregutzen det aien animak
 gerta ditezen zeruan.

Orra ogei ta lau bertso berriyak
 ejemplo eder batian,
 oroipengarri kanta ditzaten
 pekatarien artian;
 ai, gure Jesus, eskatzen dizut
 grazi au errematian:
 komeni da ta sartu gaitzazu
 zeruetako atian.

BERTSO BERRIAK SENPELARREK JARRIAK

Komeni diran bertso berriyak
esplikatu al banitza,
aditutzia desio duen
bati eman diyot itza;
bailiak eta soñu ederrak
engañatuta gabiltza,
animarentzat kaltian dator
gure munduko bizitza.

Abenduaren lendabiziko
goizeko zazpiyetan zen,
tenplo santuan egondua naiz
sermoi eder bat aditzen;
Jesusen lлага preziosuak
astera nua berritzen,
Zeruko Aita, lagun zaidazu
entendimentua argitzen.

Pekatariryak artu dezagun
dolori au biotzian:
gugatik zenbat sufritu zuen
Jesusek eriotzian;
firme gabiltzan faltatu gabe
fedea santuko itzian,
gero anima izan eztedin
infernurako iltzian.

Nere kristabak, birian dator
azken juizioko eguna,
jakiña dago begiyen bistan
ikusitxi biar deguna:
Josefetako zelai santuan
tronpetak soñu illuna,
galduak pena eramango du,
justuarentzat fortuna.

Munduko gauzen errematia
dakar azken juiziryak:
auts biurtuta utziko ditu
erri ta palaziryak,
mendiyak lertu alkarren kontra,
erreino eta naziryak...
sententzi ori botako digu
Jesusen bendiziryak.

Itxasuak su, eguzkiya illun,
illargiya odolak artu,
lurak ikara eta gañera
erriyo danak agortu,
munduko gauza baliyosuak
erre ta ikatz biurtu,
pekatariyak umill gaitezen
bada zerekin beldurtu.

Eriotzaren larritasuna,
suspiriryak barrendik,
nai ezteguna bertan il biar
anparo gabe inñundik;
Josefetako zelai santura
bilduko gera emendik,
ezta zeruan sartuko Jesus
desanparatzen duenik.

Jesus zerutik Josefetara
aingeruakin batian,
pekatariyen artzai umilla
badator oroi tartian;
zelai santura bilduko gera
bire guztiyak betian,
gure orduko larritasuna
sententziya eman artian!

Alkarren bistan emango digu
sententziya bat zorrotza,
gure faltak an agertu biar,
gaiztuarentzat zer lotsa!
Pekatariryak altxa dezagun
Jesusengana biotza,
konsideratu nola gugatik
pasa zuen eriotza.

Josefetako zelai santuan
askok degu ekusiko
Jesus nola dan sententziya bat
guri ematen asiko;
gaiztua dana infernurako,
onik eztu mereziko,
justuarentzat zeruko silla
eternidade guziko.

Aita Santu ta errege oiek,
obispo ta apaiz guziyak,
pobre aberats dianak berdiñ,
maisur orren justiziyak;
diruak ezta an baliyoko,
ori gauden ikasiyak,
zeñi beria emango digu
Jaungoikuaren graziiyak.

Anima galdu baten tormentu
eta naigabe aundiyak
zer diran eziñ konsideratu
gizonaren memoriyak;
eternidade guztiko pena
etsaien mende jarriyak,
orra munduko gustuak eta
egun engañagarriyak!

Guztiyak gera pekatariyak
desioz edo obretan,
tentaziyuak guretzat dira,
ezta dudarik orretan;
gorputz argala erortzen bada
bere biziyo txarretan,
gero anima entregatzen du
etsaien atzaparretan.

Bi bire dira ezker da eskui,
komeni da ikastia,
aukeran gaude, bata zerura,
infernurako bestia;
gure anima Jaungoikoari
ainbesteraño kostia,
ia zer pena izango duen
Luziferrentzat uztia!

Infernua da kalabozo bat
mortal ikaragarriya,
sartutzen danak ikusiko du
tormentu oien berriya;
Luzifer dago ango errege
ezpatarekin jarriya,
orren mendian egon biarrak
animak daukan larriya!

Zeruak dauzka amabi ate,
aingeru bana guardiyan,
urrez eginan murallak eta
alaja fiñak erdiyan;
gloriyak daukan edertasuna
musikaren alegriyan,
premiyu ori alkanzatzera
gabiltzan fede garbiyan!

Aita Santua Erroman dago,
 izena Pio deritza,
 aren kontrako enemiguak
 inguratuak dabilta;
 Jaungoikoaren birtutia da
 beti errenditzen gaitza,
 kristau fielak, kunpli dezagun
 ebanjelio itza.

Bertso berriyen errematia
 zer datorkigun jakiña,
 orra nik esan nola diraden
 gustuak eta samiña;
 zeru eder au alkanzatzeko
 enpeñatu alegiña,
 zu bitarteko ezkatzen zaitut,
 aingeruen Erregiña.

1867

BERTSO BERRIAK

Milla zortzireun eta
 irurogei ta zortziyan
 asunto bat asi da
 gure probintziyan;
 gerra kalte degunak,
 nere iritziyan,
 euskal erriyak gauden
 lengo dezentziyan.

Oraiñ urte berriyan
 sartuak gerade,
 bañan lengo zarrian
 asiyak dirade;
 lege onetan gauden
 ganbiyatu gabe,
 iñor egin eztedin
 euskaldunen jabe.

Araba ta Bizkaiak
 legezko indarrak,
 Gipuzkoan ez gaude
 laguntzalle txarrak;
 ona iru probentzi
 kantabriatarrak,
 sostenitu ditzagun
 lengo fuero zarrak.

Guk pakia nai degu
 ez gerrarik emen,
 zarrak eman ziguten
 giyamentuan len;
 mudantzak asi dira
 egun gutxi barren,
 anparatu gaitzala
 Jaungoikuak arren!

Nere kristau fielak,
legi au guardatu,
mudantza berririk ez
memoriyan artu;
zer egin bear degun
orra enkargatu,
bizirik ez gaitezen
infernuan sartu.

Orra klaruan esan
nere ditamena,
umiltzia nai nuke
gaizki dabilena;
gerrak askorentzat du
ondorian pena,
pakian konpontzia
gauzarik onena.

Liberalak diyote
egoteko umill,
lengo lege zarrikan
eztutela nai ill;
gu tontuak bagiña
oiek beti abill,
oraindik asuntua
fandangan dabill.

Erregiña emendik
bialdu ta sarri
asunto bati digute
askorentzat jarri;
zertarako dabilzan
kausari igarri,
begiratu nola dan
asiera orri.

Notiziya gaiztuak
dirade azaldu,
kristau fielak ori
egin bear al du?
lengo legerikan nai
ezpazuten galdu,
jesuitak zertako
kanpora bialdu?

Legiaren kontrako
makiña bat etsai
azi txarrak banatzen
kanpuetan lasai;
sazerdoterik iñork
eztu ikusi nai,
pikardiyan dabilzan
majaderuak bai.

Debaldekua dala
aur bataiatzia,
gañera iltzen dana
enterratutzia;
ezpazaie tokatzen
jornalik artzia,
alferrik da orduan
estudiatzia.

Barbero, mediku ta
letraduai galde
ia ote dabilzan
jornalikan gabe;
lanian trabajatzen,
gorputza debalde,
iñor ezta alferrik
enpeñatu zale.

Jornala irabazten
 daukan enpleuan,
 apaizak ere ala
 dirade munduan;
 zeñi beria kendu
 biar dan moduan,
 oientzat zer esanik
 eztago orduan.

Nastuta gabiltzanak
 alkargana bildu,
 Jaunaren justizian
 obe da umildu;
 gerrari laga eta
 pakiari eldu,
 inozente gaudenak
 ez gaitezen galdu.

Alkar ezin ikusi,
 au mundu argala!
 uste degu betiko
 jaiuak gerala;
 alferrik da artzia
 indarraren gala,
 aingeru guardakuak
 anpara gaitzala.

Kortian jarri berri
 gizon bat umilla,
 berari entregatu
 ezpata ta silla,
 etsaiaren indarra
 utzi dezan illa;
 ori deseatzen det
 ala izan dedilla.

IYA GURIAK EGIN DU

Iya guriak egindu,
 badegu zeñek agindu;
 ez oraindik umildu,
 alkarrengana bildu;
 gerra nai duben guziya,
 berari kendu biziya!

Okasiyua prestatzen,
 lotan daudenak esnatzen;
 etzait neri gustatzen
 malizian jostatzen
 inorekin ibiltzia;
 ark merezi du illtzia!

Gerraren billa gau t'egun
 etsaiak arturik lagun;
 arrazoi ote degun
 edo zer datorkigun
 asitzerako pentsatu
 fusillak nola dantzatu!

Ez naiz ni gerraren zale,
 baizik pakearen alde;
 zeñek nai duen galde,
 berari tira dale,
 bala bat sartu buruan,
 aspertuko da orduan!

Umildadean alkarri
 errespetua ekarri;
 lege eder bat jarri
 bizi gaitezen garbi;
 ori deseo nuke nik,
 ixuri gabe odolik!

Gaitzak gerade umiltzen
eta pakean unitzen;
ez da errez ibiltzen
anaiak alkar illtzen,
zer dan entenditu gabe;
ortan galduko gerade!

Gu gera iru probintzi,
lengo legerik ez utzi;
oieri firme eutsi,
naiz anka bana autsi;
jaioko dira berriyak,
gu gera euskal erriyak!

Alabes eta bizkaino,
gu gera gipuzkoano;
aitak ill ziran baño
semeak oraindaño
legea degu guardatu;
letra zarrrik ez ukatu!